

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 25 · 10. desember
Sesjonen 2025–2026

Møte onsdag den 10. desember 2025 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 25):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:07]: Den innkalte vararepresentanten for Hedmark, Emilie Mehl, tar nå sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at Stortingets møte i dag avbrytes kl. 12 for at representantene skal kunne delta ved utdelingen av Nobels fredspris i Oslo rådhus.

Videre vil presidenten opplyse om at møtet settes igjen kl. 15.30 og fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:00:35]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:37]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Karianne O. Tung og Lene Vågslid vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Silje Hjemdal.

Silje Hjemdal (FrP) [10:01:03]: Mitt spørsmål går til barne- og familieministeren.

I dag avsluttes den internasjonale 16-dagerskampanjen mot vold og overgrep. Det er en viktig påminnelse om et samfunnsansvar vi aldri må tillate oss å glemme, nemlig ansvaret for å beskytte barn mot dem som begår vold og overgrep. Og stadig bes politikerne om å ta grep, også mot vold og omsorgssvikt. 20 organisasjoner og fagfolk har signert et felles opprop og krever handling fra oss politikere for å forhindre vold i nære relasjoner, og da spesielt mot barn.

«Politikerne fortsetter å svikte barna som utsettes for vold og overgrep, selv om de vet.» Det sa daglig leder i Stine Sofies Stiftelse til NRK tidligere i høst. Da vil jeg minne statsråden på at i mars fikk Fremskrittspartiet gjennomslag for viktige endringer som skal gi barn mer trygghet og frihet fra vold, overgrep og mishandling. Dette var bl.a. vedtak 515, der vi ber om at personer som blir dømt for overgrep mot barn, normalt ikke skal få ha samvær med egne barn. Det var et gjennombrudd Fremskrittspartiet hadde kjempet for i mange år, og endelig sto en samlet komité bak prinsippet om at barns trygghet skal veie tyngst.

Dessverre drar dette arbeidet ute i tid, og man fikk ikke levert på dette innen ny barnelov skulle avgis. Mens tiden går, risikerer barn fortsatt samvær med overgriper. Det holder rett og slett ikke. Stortinget har vært tydelig, og barna kan ikke vente. Når vil regjeringen legge fram konkrete forslag som sørger for å følge opp Stortingets vedtak, og sikre at personer dømt for overgrep mot barn ikke skal ha samværsrett med barna sine?

Statsråd Lene Vågslid [10:03:34]: Først og fremst: Tusen takk for eit viktig spørsmål. Vald i nære relasjonar er ikkje berre eit stort samfunnsproblem, det er grov kriminalitet. Eg meiner at det at Stortinget i juni slutta seg til den nye barneloven, var eit veldig viktig skritt i å styrkje beskyttelsen av barn òg i barneloven. I den nye barneloven er det tydeleggjort at det ikkje skal vere samvær med barn viss det kan vere til fare eller til skade for barnet.

Så er det rett, som representanten viser til, at det blei fatta fleire oppmodingsvedtak under behandlinga av ny barnelov – fleire gode forslag, vil eg meine – som eg er i gang med både å greie ut og følgje opp. Men det er viktig at det ikkje blir tvil om dagens lovverk. Dagens lovverk er òg veldig tydeleg på at ein ikkje skal ha samvær med barn viss det ikkje er til barnets beste. Her vil det vere slik at foreldre har både ein rett og ei plikt til å hindre samvær om ein sjølv er bekymra for at barnet kan ta skade av samværet.

Silje Hjemdal (FrP) [10:04:33]: Det er bra at barne- ministeren skal følge opp dette vidare, selv om det tar tid. Jeg er helt enig i at alle barn har rett til trygghet i hverdagen, på skolen og ikke minst i eget hjem.

Et annet verktøy vi har for å gi dem denne tryggheten, er å la dem bo på hemmelig adresse. I dag gjør hundrevis av barn det rundt om i Norge, for å bli beskyttet mot alvorlige trusler. Mange av dem er også under barnevernets omsorg. Noen av disse barna har f.eks. opplevd å miste mamma eller pappa i partnerdrap. Man trues kanskje med å bli tvangsgiftet i utlandet, eller står i fare for å bli utsatt for skade og alvorlig overgrep fra familie og foreldre. Denne gruppen barn må man erkjenne at nødvendigvis ikke ivaretas på en god nok måte i dag, bl.a. ved at man risikerer å avsløre hemmeligheter fordi man fremdeles blir tvunget til samvær.

Statsråd Lene Vågslid [10:05:38]: Eg høyrde ikkje noko spørsmål, men tematikken er eg sjølv veldig oppteken av. I min tidlegare rolle på Stortinget har eg mang ein gong frå den talarstolen representanten no står på, utfordra ei rekkje statsrådar i fleire regjeringar når det gjeld både å styrkje beskyttelsen til barn som bur på hemmeleg adresse, og ikkje minst det at me må sikre at den som er utsett for vald, og som òg ofte har barn, blir

beskytta mot utøvaren. Difor var det så gledeleg her om dagen å lese at bruken av omvendt valdsalarm no aukar kraftig. Det beskyttar liv, og det beskyttar barn, f.eks. dei som lever i ei leilegheit der det tidlegare har vore besøksforbod. Eg meiner òg at det er viktig at Arbeidarparti-regjeringa har bidratt til å styrkje krisesentera.

Me må ha mange ulike tiltak for valdsutsette, og særleg for barnefamiliar, som kanskje må rømme frå ein valdsutøvar.

Silje Hjemdal (FrP) [10:06:42]: Spørsmålet var hvordan statsråden vil sikre barn som bor på hemmelig adresse, bedre rettsikkerhet, og eventuelt hvilke andre tiltak hun vil vurdere for å beskytte dem.

Antallet med omvendt valdsalarm har riktignok gått opp, men når man ser på bakgrunnen for tallene, som jeg nettopp har fått svar på fra justisministeren, kan man også diskutere i hvilket omfang dette brukes mot vold i nære relasjoner. Men det kan vi komme tilbake til.

Bergen kommune har nylig vedtatt en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, som bl.a. omfatter en utredning av pakkeforløp og styrking av koordinerende tjenester. Kommunen er tydelig på at behovet for et helhetlig og forpliktende samarbeid mellom kommunene, politiet, påtalemyndigheten, barnevernet og helsevesenet, er viktig. Et nasjonalt pakkeforløp vil kunne bidra til mer sammenhengende og effektiv hjelp til personer utsatt for overgrep.

Dette forslaget fremmet FrP denne uken, men det ble nedstemt i komiteen. Vil barneministeren likevel vurdere et slikt pakkeforløp?

Statsråd Lene Vågslid [10:07:48]: Regjeringa prioriterer å følgje opp opptappingsplanen mot vald og overgrep, som Stortinget vedtok i fjor. Her blei det vedteke over 122 viktige tiltak innanfor mange ulike departementsområde, og eg meiner det er viktig at me prioriterer det.

I tillegg nemner representanten barnevernet, som er mitt ansvar. Eg meiner kvalitetsløftet i barnevernet, som Stortinget vedtok i juni, òg er veldig sentralt for å styrkje det kommunale barnevernet og ikkje minst institusjonsbarnevernet. De me veit, er at ein del av dei ungane som er utsette for vald i nære relasjonar eller seksuelle overgrep, er ekstra sårbare. Dei treng ein kommune som stiller opp for dei, som har ansvaret for krisesenterloven, og dei treng ofte òg eit statleg barnevern, som kan gje dei nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:08:57]: Barn på krisesentre har ofte opplevd vold selv, og de har opplevd en forelder som har vært voldsutsatt. Romerike Krisesenter er et av de krisesentrene i Norge som er et integrert krisesenter, hvor kvinner og menn bor sam-

men. De gjør dette på en veldig kunnskapsbasert måte – et forskningsprosjekt som viser veldig gode resultater.

Hva tenker statsråden om at barn av voldsutsatte menn på veldig mange krisesentre ikke får det samme tilbudet fordi de da ofte må bo skjermet og borte fra de andre barna som bor på krisesenteret?

Statsråd Lene Vågslid [10:09:50]: Takk for eit godt spørsmål.

Eg har sjølv vore og besøkt Romerike Krisesenter, som i dag har eit forsøk gåande om integrert krisesentertilbud for alle, der ein ikkje deler inn etter kjønn. Eg synest det dei gjer der, er veldig interessant, og det kjem til å danne eit viktig kunnskapsgrunnlag for det arbeidet me skal gjere vidare.

Me diskuterte dette då Stortinget behandla forslaget til endringar i krisesenterloven sist. Me veit det er ulike syn og delte meiningar, òg i Krisesenter-Noreg, rundt om ein skal gjere det som på Romerike eller ikkje. Eg for min del kjem til å følgje opp dei oppmodingsvedtaka Stortinget har fatta, som ber oss om å bruke dette kunnskapsgrunnlaget i det vidare arbeidet.

Eg meiner òg det er bra at ein får fortsetje med forsøket, for det er eit tankekors, det representanten Trøen her løfter fram, at me får eksempel på at ungar som kjem i følgje med menn, ikkje får eit like godt tilbud overalt.

Liv Gustavsen (FrP) [10:11:04]: Nylig besøkte FrP Dixi- og Nok-sentrene mot seksuelle overgrep. De for midlet en svært alvorlig bekymring. Finansieringen er nå så presset at flere sentre har innført inntaksstopp. Det betyr at overgrepsofre som ber om hjelp, som ofte står i en av de mest sårbare og akutte fasene i livet, nå får beskjed om at dørene er stengt. Dette er stikk i strid med hensikten med et lavterskeltilbud. Sentrene har over 40 års erfaring. De gir et tilbud som er spesialisert og treffsikkert, og mange brukere rapporterer at det er først når de kommer til Dixi at de får den hjelpen som virker.

Vil statsråden umiddelbart ta grep for å sikre forutsigbar og tilstrekkelig finansiering, sånn at Dixi-sentrene kan holde dørene åpne og gi nødvendig hjelp til overgrepsofre som trenger det nå, ikke om måneder eller år?

Statsråd Lene Vågslid [10:12:09]: Både Nok-sentera, SMISO-sentera og Dixi-sentera gjer ein utruleg viktig jobb fleire plassar i landet. Eg har sjølv hatt møte med Dixi. Eg har vore i Skien og besøkt og hatt møte med SMISO-senteret der. Me veit at dei gjer ein utruleg viktig jobb for både skular, barnehagar og kommunar med den viktige kompetansen og kunnskapen dei har.

Som representanten kjenner til, er finansieringsmodellen i dag delt mellom stat og kommune. Regjeringa har ikkje vurdert å endre på det no.

Liv Gustavsen (FrP) [10:12:50]: Er det virkelig sånn vi skal ha det i Norge, at krisehåndteringshjelp til noen av de mest sårbare menneskene vi har, personer som er utsatt for seksuelle overgrep, skal basere seg på et slags lotteri for finansiering fra år til år? Hele tilbudet står og faller på om kommunene klarer å bidra den måneden eller det året.

Spørsmålet mitt er da: Mener statsråden at dette er et verdig og forsvarlig psykisk helse-tilbud for dem som er utsatt for seksuelle overgrep i Norge i 2026? Om ikke: Vil statsråden på sikt legge fram en finansieringsmodell som sikrer stabilitet for dem som trenger hjelpen aller mest?

Statsråd Lene Vågslid [10:13:43]: Det ville nok vore oppsiktsvekkjande om eg la fram ein ny finansieringsmodell her og no, særleg etter at budsjettet for 2026 nettopp er landa og ferdigforhandla i Stortinget.

La meg seie det slik: Den bekymringa som kjem frå Dixi-sentera, Nok.-sentera og SMISO-sentera, kjenner eg til. Det har vore eit utval som har sett på finansieringsordninga, og det finst argument for å gjere endringar. Det eg er oppteken av i tillegg, som kanskje er ein fordel med dagens finansieringsordning, er at ein sikrar lokal forankring når det gjeld finansiering av sentera. Eg veit at det f.eks. i Skien er eit stort lokalpolitisk engasjement knytt til senteret mot seksuelle overgrep der. Difor har eg ikkje noko nytt å seie no, òg med tanke på at budsjettet for 2026 er ferdigforhandla i Stortinget.

Presidenten [10:14:40]: Vi går vidare til neste hovedspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:14:54]: Debatten om hvor sårbare barn er på digitale plattformer er svært aktuell. I dag innfører Australia et forbud mot sosiale medier for barn og unge under 16 år. Også i trygge rammer, som på skolen, får barn tilgang til innhold de ikke skal se. Et nylig eksempel dreier seg om tilgang til pornografisk materiale på skolenettbrett. Erfaringene med de algoritmestyrte sosiale mediene er at det er behov for sterkere regulering. For mange unge får tilgang til innhold de ikke burde se på. Algoritmene forsterker også ekkokamrene på en måte som vil være skadelig for samhold, tillit og demokrati.

I forrige uke deltok statsråden og jeg på et frokostmøte hvor vi hørte 20 år gamle William Matteus Fonn kalle seg en forsøkskanin fordi døren har vært vidåpen inn i en verden barn ikke bør gå inn i. Et stort flertall av foreldre mener myndighetene ikke gjør nok for å beskytte barn på nett, og de etterspør strengere tiltak enn bare aldersgrense, som regjeringen for øvrig har hatt på høring.

Foreldre uttrykker en bred bekymring for hvordan skjermbruk påvirker barnas hverdag. Mange peker på

risiko for dårligere psykisk helse, bl.a. økt angst, depresjon og opplevelse av ensomhet. Kroppspress, at man sammenligner seg med andre, og urealistiske idealer i sosiale medier er en annen kilde til uro, sammen med nettmobbing og ulike former for digital trakassering. Andre foreldre er bekymret for konsekvenser som dårlig søvn, svekket konsentrasjon og mindre fysisk aktivitet. I tillegg kommer spørsmål om personvern, tilgang til uønsket innhold og usikkerhet knyttet til hvordan omfattende skjermbruk kan påvirke barns sosiale utvikling.

Hvilke nye teknologiske og regulatoriske tiltak vil regjeringen vurdere for å hindre at barn får tilgang til skadelig innhold på plattformer som brukes både hjemme og i skolen?

Statsråd Lene Vågslid [10:17:01]: Eg meiner heilt klart at me i dag overbeskyttar barn i det fysiske rommet og underbeskyttar dei i det digitale rommet. Den unge guten som representanten viste til, og som me hørde her om dagen omtale seg sjølv som ein forsøkskanin, har dessverre heilt rett. Her har me alle svikta i kanskje 10–15 år. Sosiale medium har vore heilt uregulerte veldig, veldig lenge, og eg trur veldig mange av oss som er foreldre, kjenner på det no, for no veit me ganske mykje om konsekvensane av både stor grad av skjermbruk og ikkje minst av sosiale medium.

Eg blir djupt bekymra når me i dag veit at dette går ut over konsentrasjon, søvn og læring. Det er òg ein sterk bidragsytar til mobbing, utanforskap og ikkje minst rekruttering til alvorleg kriminalitet.

Difor er forslaget til Arbeidarparti-regjeringa om å innføre ei aldersgrense på 15 år, eit av dei viktigaste lovforslaga me legg fram i denne stortingsperioden. Eg er veldig glad for at partiet Høgre er så tydelege på at dei støttar det, saman med nesten alle andre parti på Stortinget. Det er berre Framstegspartiet som ikkje ønskjer ei aldersgrense for sosiale medium. No går Australia framfor oss. Det blir utruleg spennande å sjå. Eg har sjølv bedt om eit møte med australske kollegaer. Her må me vere framoverlente og gjere meir enn berre å innføre ei aldersgrense for sosiale medium, men får me til det, har me gjort noko stort og viktig for dei som no veks opp, slik at dei får ein tryggare digital oppvekst.

No skal familie- og kulturkomiteen behandle den første stortingsmeldinga i sitt slag om ein trygg digital oppvekst, som òg handlar om ei rekkje andre område som blir veldig viktige i dette arbeidet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:19:04]: For å ta det med aldersgrense først: I juni reiste statsrådene Tung og Vågslid til København for å påvirke EU i spørsmålet om aldersgrense på sosiale medier. Jeg opplevde i hvert fall, fra mitt ståsted, at målet var å få støtte til en felles euro-

peisk minimumsgrense på 15 år og en felles teknisk løsning for aldersverifisering. TV 2 har beskrevet at Norge ønsket en harmonisert aldersgrense i hele EU, men den 26. november vedtok likevel EU-parlamentet en aldersgrense på 16 år.

Vil regjeringen opprettholde målet om en 15 års aldersgrense selv om EU går for 16 år, eller vil den norske linjen bli justert i tråd med EUs beslutning?

Statsråd Lene Vågslid [10:19:55]: Me har foreslått ei aldersgrense på 15 år, og slik eg oppfattar det, ser det ut til at både EU og Danmark legg seg på 16 år, men med ei moglegheit for unntak for 13-åringar. Det siste er ikkje aktuelt for meg og Arbeidarpartiet. Eg meiner me treng ei absolutt aldersgrense, anten ho er 15 år eller noko anna. Eg er absolutt open for å diskutere og vurdere endringar av den aldersgrensa, men me må òg ta inn over oss det 8 100 høyringssvar har vist, nemleg at det er brei støtte til forslaget. Så er det sjølvsagt ein del yngre stemmer – ein del barn og unge – som er ueinige i dette. Mi oppgåve som barneminister er å sikre betre beskyttelse av barn og unge samtidig som me skal sikre at dei har rett til deltaking. I lovforslaget som er på høyring, er det unntak. Me har f.eks. unntak for kommunikasjonskanalar, som ikkje fell inn under definisjonen, og for spel.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:20:58]: Jeg tror vi er enige om at utviklingen går veldig raskt, dette er krevende å følge med på, og kreftene som opererer i dette feltet, er helt enorme. Det har skjedd veldig mye de siste ti årene som vi ikke kunne forutsett. Barn og unge møter også et stadig mer krevende digitalt landskap. Det er forventninger til at myndighetene tar ansvar, og de forventningene bare øker. Det er mange som peker på aldersgrense, men at det alene ikke er nok til å beskytte barn i møte med dagens digitale verden og tjenester. Barnevakten har f.eks. tatt til orde for et etisk råd som bl.a. kan være med på å gi innspill til regjeringen, og som kan vurdere å rødliste apper, spill og plattformer som utgjør en særskilt risiko for barn. Dette ville være et verktøy som kan gi både foreldre, skoler og myndigheter bedre oversikt. Jeg ikke sett at regjeringen har tatt noe initiativ til det. Vil regjeringen utrede opprettelsen av et etisk råd?

Statsråd Lene Vågslid [10:22:03]: Det er heilt rett at me må gjere mykje meir enn berre å ha ei aldersgrense, men får me til ei slik aldersgrense, har me gjort noko veldig, veldig viktig.

Det å vurdere å opprette eit etisk råd er ikkje noko regjeringa har teke stilling til, men eg høyrde det same forslaget i den same debatten me begge to deltok på. Eg tenkjer at her vil regjeringa vere open for andre forslag,

og forslag som kjem frå opposisjonen, når det gjeld korleis me saman kan styrkje den digitale oppveksten til barna.

Representanten innleidde med bl.a. å vise til iPad-bruk i skulen. Den siste tida har både representanten Wilhelmsen Trøen og eg sett, gjennom influensar Hanne-Lene Dahlgren, eit ganske skrekkeleg eksempel på kva ungar har fått sett på iPad-en sin på skulen. Der vil eg berre gjenta det kunnskapsministeren veldig tydeleg har sagt: Det skal vere filter på skulelæringsbrett og skule-iPad-ar. Er det ikkje det, skal ikkje dei iPad-ane bli med heim. Det eksempelet me såg der, trur eg fekk det til å vri seg i magen på både representanten Wilhelmsen Trøen og meg. Slikt skal ikkje skjje.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:23:09]: Bare for å fylle ut denne ordvekslingen litt, kunne jeg også tenke meg å diskutere litt utfordringene med å innføre aldersgrense. Jeg tror at både statsråden og jeg opptatt av at barn og unge skal si meningen sin, delta i demokratiet vårt, debattere og ta i bruk den stemmen de har, for å være med og bestemme. Det er også enkelte partier som mener at barn skal ha stemmerett ved 16 års alder. Jeg kunne godt tenke meg å høre litt refleksjoner fra statsråden også knyttet til det, for i en debatt hvor vi er opptatt av og deler engasjementet for å skjerme, må vi også sikre at vi ikke får enda en generasjon som sier at de har vært utsatt for krevende forsøk, og som føler seg som forsøkskaniner.

Hvordan skal vi balansere dette opp mot barns rett til å være aktive deltakere i samfunnet?

Statsråd Lene Vågslid [10:24:11]: Dette har Arbeidarparti-regjeringa forsøkt å ta omsyn til i lovforslaget som har vore på høyring, og som fekk 8 100 høyringssvar, som i seg sjølv er ekstremt bra. Der har me foreslått å lage ein definisjon for sosiale medium, men me har f.eks. foreslått unntak for kommunikasjonskanalar og for spel. Det er dette me vurderer no, for eg har jo, som barneminister, ansvaret for å sikre desse ulike rettane som barn og unge har. Men når det gjeld å beskytte barn betre mot å bli rekrutterte til alvorleg kriminalitet og mot å bli utsette for ein oppvekst prega av algoritmar på ein måte som er så enorm og har så store konsekvensar, meiner eg det er legitimt å ha ei aldersgrense på 15 år for sosiale medium. I denne saka meiner eg at beskyttelsen av barna går framfor det me har debattert om ytringsfridom, som eit meir legitimt omsyn.

Joel Ystebø (KrF) [10:25:28]: Jeg vil fortsette der hovedspørsmålet startet angående den saken fra Aftenposten, som i forrige uke avdekket at barn på norske barneskoler med få klikk kan eksponeres for pornografi, grovt skadelig innhold og i verste fall potensielle

overgripere. Dette skjer på det skolene selv kaller læringsbrett. Regjeringen har brukt mye tid på å diskutere skjermbruk i skolen – det er vi i Kristelig Folkeparti glad for – men langt mindre tid på skjermfare på barnas fritid. Statsråden sier gjerne at barns trygghet kommer først, men når læringsbrett sendes hjem uten tilstrekkelig kontroll, eksponeres barn for nettopp det staten skal beskytte dem mot.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Hva tenker barne- og familieministeren om at slike alvorlige hendelser skjer på barnas fritid på grunn av at skolens nettbrett sendes med hjem?

Statsråd Lene Vågslied [10:26:24]: Det meiner eg er alvorleg. Eg er einig med kunnskapsministeren, som veldig, veldig tydeleg seier at det skal vere filter på ein skule-iPad, og at viss det ikkje er det, skal han ikkje vere med heim. For dei som har sett Netflix-serien *Adolescence*, trur eg veldig mange kjenner det i magen no, når me i nokre år kanskje tenkte at ungane var veldig trygge når dei var heime, men veldig utrygge når dei var ute. Om ungen din har vore ute i tre-fire timar, trur eg du spør: Kva har du gjort? Kven har du vore med? Kven har du leika med? Kva skjedde der? Viss ungen din har sete i tre timar med ein iPad på soverommet, spør du då om det same? Det må me gjere. Me må ha fenomenforståing og skjønne at barns oppvekst i dag er integrert i det digitale, og at der er det store moglegheiter. Der er det mykje som er moro, men det er òg ein del som er farleg. Difor er Arbeidarparti-regjeringa så oppteken av å sikre betre beskyttelse av barn og unge i det digitale.

Joel Ystebø (KrF) [10:27:29]: Som tidligere nevnt innførte Australia i natt verdens første forbud mot sosiale medier for barn under 16 år. Dette er fantastiske nyheter for barnas trygghet, psykiske helse og en inspirasjon for resten av verden, inkludert Norge. Tekstelskapene vil nå få bøter på opp mot 300 mill. kr hvis de bryter reglene. Kristelig Folkeparti har flere ganger foreslått en lignende aldersgrense i Norge, der brukerne må identifisere seg med BankID eller lignende løsninger. Selv om regjeringen og de andre stortingspartiene i utgangspunktet var lunkne til vårt forslag, har både regjeringen og flere partier på Stortinget nå snudd og er enig med oss. Likevel sitter jeg igjen med en opplevelse av at regjeringen har snakket om dette lenge, og vi mener at det nå er på tide å handle.

Mitt spørsmål er: Når kommer en slik aldersgrense i Norge, og hvordan vil den se ut i praksis?

Statsråd Lene Vågslied [10:28:22]: Eg deler representantens utolmod. Det er nok ikkje heilt slik at me har snudd etter at KrF eventuelt har kome med sine forslag. Det me var ueinige om førre gong Kristeleg Folkeparti

hadde eit forslag her i Stortinget, var å bruke ei løysing som BankID. Skal me ha ein god verifiseringsapp som er for alle, vil ikkje det fungere på ein god nok måte. Det me har gjort no – og det er fordi me er utolmodige – er at me har lagt fram eit lovforslag om ei aldersgrense på 15 år for sosiale medium, der me ansvarleggjer teknologiskapskapa. Det er òg det dei gjer i Australia. Samtidig er digitaliseringsminister Tung og eg veldig opptekne av å vere tett på det som skjer i EU og i Europa. Me har tru på at det finst løysingar her. Me veit at danskane driv med spennande arbeid innanfor det EU kallar for digital lommebok. Eg trur det finst gode teknologiske løysingar der framme, men eg synest ikkje me skal vente på at det er klart, før me får på plass ein lov.

Joel Ystebø (KrF) [10:29:27]: Jeg vil tilbake til mitt opprinnelige spørsmål om den praksisen som Aftenposten omtalte rundt digitale enheter fra skolen som ikke har et godt nok filter. Jeg hørte statsråden si i et tidligere svar at det er et filter på de digitale skoleenhetene og på læringsbrettene. Det er åpenbart ikke godt nok. Etter vårt syn overlates i dag barnas digitale trygghet i praksis til hver enkelt kommunes IT-avdeling. Det er etter vårt syn ordentlig uansvarlig. Filtrene varierer fra kommune til kommune, og resultatet ser vi er at man nå får flere og flere enkeltepisodes med barn som sitter med nettbrett og kommer seg inn på innhold som de virkelig ikke skal eksponeres for.

Mitt spørsmål til statsråden og til regjeringen er nå: Vil regjeringen vurdere et nasjonalt forbud mot at elever tar med seg nettbrett hjem fra skolen, når vi ser muligheten for at de blir eksponert for denne typen innhold?

Statsråd Lene Vågslied [10:30:28]: Spørsmål knytte til regelverk for skulen må ein nok rette til kunnskapsministeren, men eg vil gjenta det kunnskapsministeren sjølv seinast i går uttrykte veldig, veldig tydeleg. Det er at det skal vere filter på iPad-ane som blir brukte i skulen. Det er jo eit tankekors at veldig mange – inkludert fleire av oss som er foreldre, trur eg – med den kunnskapen me no har, har hatt så lite regulering knytt til både digitale plattformer og sosiale medium. Heile verda kan få tilgang til barnet ditt på sekundar. Me må gjere meir for å beskytte barns digitale oppvekst. Me overbeskyttar dei kanskje i det fysiske. Me underbeskyttar dei i det digitale. Arbeidarparti-regjeringa er veldig utolmodig med å få på plass aldersgrensa, og eg ser òg fram til at Stortinget denne hausten skal behandle Trygg oppvekst i et digitalt samfunn, den fyrste stortingsmeldinga i sitt slag. Ungane våre fortener å bli beskytta betre enn det me har klart til no.

Presidenten [10:31:31]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sofie Marhaug (R) [10:31:48]: Mitt spørsmål går til digitaliseringsminister Karianne Tung.

Det er en eksplosjon i datasentre i Norge. Veksten er nesten doblet fra i fjor til i år, og det er meldt inn nye prosjekter tilsvarende en tredjedel av Norges kraftforbruk. Det skaper et økt press på naturen, det gir høye strømpriser, og fastlandsindustrien får hardere konkurranse når de trenger kraft for å kutte i sine klimagassutslipp.

Krafttildelingen følger førstemann eller -kvinne til møllen-prinsippet, mens de fysiske etableringene avgjøres gjennom plan- og bygningsloven rundt omkring i landets kommuner. Ofte vet ikke kommunene engang hvem kundene de skal ta stilling til, er. I Sandnes stanset lokalpolitikere en hemmelig internasjonal kunde, men ikke alle kommuner tør å stå imot det voldsomme presset.

En sånn behandlingsmåte skiller seg også helt grunnleggende fra andre plan- og bygningssaker. Hvis IKEA skulle bygget et varehus i Sandnes, ville både politikere og innbyggerne selvsagt visst hvem kunden var. Dette mener jeg og Rødt er en helt grunnleggende svakhet med dette systemet.

Jeg vet at ministeren er uenig med Rødt i at vi må ha et nasjonalt konsesjonssystem for datasentre, men det går også an å se på andre måter å regulere denne næringen strengere på. Jeg mener at et minimum burde være at lokalpolitikere vet hvem disse kundene er. Derfor lurere jeg på om ministeren i det minste kan strekke seg til å sørge for større åpenhet i lokaldemokratiet og kreve at lokalpolitikere og kommunene skal få vite hva slags kunder de har med å gjøre.

Statsråd Karianne O. Tung [10:33:47]: Først av alt: Tusen takk for spørsmålet, i det som dreier seg om en av de viktigste delene av den digitale infrastrukturen vår. Digitaliseringen bor i stor grad i et datasenter. Det som er i skyen, er alltid fysisk på bakken i et datasenter. Datasenter muliggjør for oss å leve livet vårt som vi liker å leve det. Det å få tilgang på skattemeldingen, e-resept, det for så vidt å være på sosiale medier, som vi har snakket om tidligere her i dag, og det å ha en god digitalisert offentlig stat er også helt avhengig av et datasenter. Det å ha datasenter på norsk jord muliggjør også lagring og prosessering av den dataen her i Norge. Det er viktig i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi lever i. Datasenternæringen er en viktig næring som bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser for Norge.

Så til spørsmålet fra representanten om åpenhet og transparens. Det er alltid viktig i demokratiske kommunale prosesser. Det er noe krevende for datasenternæringen å være hundre prosent åpen og transparent, fordi det dreier seg om sikkerhetspolitiske spørsmål. Det å of-

fentliggjøre hvem som er kunder i et datasenter, kan i ytterste konsekvens forsterke potensialet for at datasenter også er et militært mål. Det er viktig at vi her balanserer og diskuterer det forslaget veldig godt før vi går videre med et krav om den åpenheten, fordi det i seg selv også handler om sikkerhet.

Sofie Marhaug (R) [10:35:25]: Det går an å snu det på hodet, at det er disse internasjonale tekselskapene som utgjør den usikkerheten, den sikkerhetsrisikoen. Jeg forstår ikke hvorfor ministeren vil forsvare disse internasjonale tekgigantene. Vi lagrer og prosesserer allerede mer enn vi forbruker i Norge.

Vi vet likevel litt om hvem disse aktørene er. Det er store, internasjonale aktører. Det er Trumps hjertebarn, OpenAI, det er Google, det er TikTok. En av de store aktørene er det israelske selskapet Green Mountain, som har en rekke hemmelige kunder. Vi ser altså hvordan amerikanske, kinesiske og israelske selskap slår seg opp i Norge. Jeg hører ofte argumenter om sikkerhet og digital suverenitet når vi diskuterer datasentre, men mener virkelig statsråden at amerikanske, kinesiske og israelske selskap bidrar til digital suverenitet og sikkerhet i Norge?

Statsråd Karianne O. Tung [10:36:23]: For det første: 75 pst. av offentlig sektor bruker Microsoft. Mange kommuner og offentlige virksomheter bruker også Googles systemer. Når jeg snakker om datasenterkunder som har behov for å være hemmelige, handler ikke det nødvendigvis heller om disse internasjonale selskapene, men det kan handle om lagring av helsedataene våre, det kan handle om lagring av vann- og avløpsdata, og det kan også handle om lagring av forsvarsdata, hvor Forsvaret potensielt bruker noen av disse datasenteroperatørene. Her tror jeg igjen det er viktig at vi klarer å balansere.

Vi er opptatt av å regulere datasenternæringen. For første gang har denne regjeringen sørget for at denne næringen er regulert fra 1. januar i år, gjennom den nye ekomloven som er vedtatt i denne salen. Det har ført til at næringen nå har en registreringsplikt, hvor de er nødt til å registrere navn, adresse, hvilke tjenester de tilbyr, og hvor mye kraft de abonnerer på. Vi stiller også krav om forsvarlig sikkerhet og beredskap i datasentrene.

Sofie Marhaug (R) [10:37:29]: Det er et minimum at vi har en registreringsplikt. Man kan jo si at forgjengerne var enda verre, men jeg synes egentlig ikke at det er så veldig imponerende. Det hadde gått an å gjøre unntak for disse helt spesielle tilfellene der det er snakk om forsvars- eller helsedata. Det er ikke sånn at dette også skal beskytte all verdens internasjonale tekgiganter og slik svekke lokaldemokratiet, for det er det de gjør når

lokalpolitikere ikke vet hva slags næring som egentlig skal etableres.

Jeg skal over til et litt annet aspekt. Sånn systemet fungerer i dag, er det førstemann eller -kvinne til møllen som gjelder. I tillegg har vi et modenheitskriterium. Det betyr at modne prosjekter kommer lenger fram i strømkøen. Problemet er bare at disse datasentrene veldig ofte er modne. Mitt spørsmål er om ministeren er enig i at de ofte kommer langt fram i køen og stiller minst like sterkt som annen industri.

Statsråd Karianne O. Tung [10:38:28]: Det har vist seg at datasentre og prosjekter knyttet til datasentre er relativt realiserbare. Det har gjort at de har gått fra idé til virkelighet og blitt realisert før prosjekter om ammoniak, grønt hydrogen eller andre prosjekter som har vist seg å ta mye lengre tid. De modenheitskriteriene har nå fått lov til å vare i snart 12 måneder. Det er interessant å følge hvordan de modenheitskriteriene fungerer. Jeg tror det er viktig at vi bruker kraftpolitikken til å løse kraftproblemer, og da handler det om å bygge ut mer fornybart nett, øke overføringskapasiteten og ikke minst jobbe med energieffektiviteten også i nettene, sånn at vi får den energien vi trenger.

Jeg er ikke opptatt av å beskytte tekgigantene. Jeg er opptatt av å regulere tekgigantene, og det gjør vi med reguleringer direkte rettet mot disse gigantene, f.eks. loven om digitale tjenester, som skal beskytte barn, unge og alle oss innbyggere på nettet når vi er på disse plattformene.

Sofie Marhaug (R) [10:39:31]: Hvis statsråden ønsker å regulere tekgigantene, burde statsråden være enig med Rødt i at vi trenger et eget konsesjonssystem for disse datasentrene. Det ville vært en reell regulering. Det ville også føyd seg inn i en stolt historie vi har i Norge, der vi nettopp regulerer og kontrollerer viktige naturressurser på litt andre premisser enn andre, mindre næringer. Det har vi gjort med vannkraften, og det har vi gjort med skogene våre. Vi fikk de ti oljebud da vi oppdaget oljen på norsk sokkel. Derfor lurer jeg fortsatt på hvorfor det er så vanskelig å gjøre det samme, for vi vet at datasenterindustrien også baserer seg på naturressursene våre. Det er det som er selve grunnlaget for at de vil etablere seg i Norge. I stedet har vi særlige fordeler for datasenterindustrien i Norge. Erna Solberg fjernet eiendomsskatten på produksjonsutstyr i datasentre da hun styrte. Jeg lurer på om ikke regjeringen vil gjøre noe med det.

Statsråd Karianne O. Tung [10:40:33]: Jeg har lyst til å berømme Rødt for å ta opp viktige spørsmål i debatten om datasentre, men jeg er uenig i at datasentre skal ha et eget konsesjonssystem. Det må de allerede

gjennom i det eksisterende systemet vi har for kraft og energi, og ved å innføre et konsesjonssystem bare for datasentre, risikerer vi to ting. For det første risikerer vi at vi rammer datasentre som vi virkelig har behov for, og som er kritisk viktig infrastruktur i det digitaliserte samfunnet som vi allerede har i dag. For det andre risikerer vi – når EU skal femdoble–sjudoble datasenterkapasiteten sin de neste årene – at disse datasentrene etableres i nabolandene våre, i Nord-Sverige og Nord-Finland, og at vi sender kraften ut uten å få verdiskaping og arbeidsplasser av de datasentrene her. Det mener jeg er feil.

Presidenten [10:41:23]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Kristian August Eilertsen (FrP) [10:41:43]: Regjeringen skriver følgende om digitalisering av helse- og omsorgstjenestene på sin nettside:

«Digitalisering og teknologi er en forutsetning for å sikre en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, tilrettelegge for et sammenhengende tjenestetilbud og for å videreutvikle tjenestene.»

På nettsiden til Arbeiderpartiet heter det at partiet «vil ha en digitalisering som kommer alle til gode».

Statsråd Tung, som er til stede i spørretimen i dag, har bl.a. ansvaret for elektronisk kommunikasjon, modernisering, IKT-politikk og digitalisering av offentlig sektor. Spørsmålet mitt går derfor til statsråd Tung.

På mandag ble rapporten om den største digitaliserings-skandalen i offentlig sektor publisert, nemlig rapporten om Helseplattformen. Et av de kanskje viktigste funnene som kom fram, er at rapporten dokumenterer alvorlige utfordringer med lav brukervennlighet for helsepersonellet. Man skulle kanskje tro at dette digitaliseringsprosjektet ville ført til at helsepersonell kunne bruke tiden sin mer effektivt og få mer tid til pasientbehandling. Rapporten viser imidlertid at innføringen av Helseplattformen i Helse Midt-Norge har ført til det stikk motsatte: Man bruker mer tid på systemrelatert arbeid enn tidligere.

Dette kan også bety utrolig mange tapte årsverk i kommunene og i sykehusene, fordi helsepersonell bruker mer tid på systemrelatert arbeid. Det er kritisk mangel på helsepersonell, så spørsmålet blir: Hva tenker statsråden om at et av de største digitaliseringsprosjektene i Norge er en løsning som ikke øker, men reduserer effektiviteten for helsepersonell?

Statsråd Karianne O. Tung [10:43:25]: Nå er ikke Helseplattformen mitt konstitusjonelle ansvar. Allikevel har jeg lyst til å knytte noen kommentarer til spørsmålene som representanten tar opp, for det er jo helt riktig at det har kommet en rapport om Helseplattfor-

men. Rapporten beskriver både fordeler og ulemper ved Helseplattformen. Den har bl.a. bidratt til at de kommunale tjenestene og samhandlingen mellom de kommunale tjenestene og spesialisthelsetjenesten har blitt bedre. Men det er altså utfordringer, som representanten helt riktig peker på, når det gjelder brukervennlighet, og særlig for de ansatte som bruker plattformen.

Når det er sagt, mener jeg at digitalisering innenfor helsevesenet har et stort potensial, og det er viktig at vi får opp farten på bruk av teknologi og kunstig intelligens, for vi får ikke tak i alle de folkene vi trenger i årene framover. Digitalisering kan hjelpe til med å gi en bedre, mer treffsikker pasientbehandling – vi ser det f.eks. ved bruk av kunstig intelligens i røntgendiagnostikk eller i presisjonsstrålebehandling av kreft – og potensialet er fremdeles til stede når det gjelder pasientjournaler, for å sørge for at det er pasienten som er i fokus, og ikke byråkratiet, for å si det forsiktig.

Så mener jeg at når man skal ta i bruk teknologi og digitalisere i helsevesenet, handler det egentlig minst mulig om teknologien. Det handler kanskje 10–20 pst. om teknologien. Alt det andre handler om å analysere og endre arbeidsflyten, om å flytte arbeidsoppgaver mellom yrkesgrupper, om å se på organiseringen og om å utøve tydelig ledelse. Vi er godt på vei i Norge, men vi har fremdeles et stort potensial for å gjøre det bedre.

Kristian August Eilertsen (FrP) [10:45:14]: Fremskrittspartiet er klar over at statsråden ikke har ansvar for Helseplattformen, men hun har likevel ansvaret for digitaliseringen av Norge og offentlig sektor. Og ærlig talt, det er snakk om milliard etter milliard som ser ut til å forsvinne i et digitalt blindspor, som er det Helseplattformen har blitt til. Da sikter jeg ikke bare til de direkte utgiftene med å innføre og ta i bruk denne plattformen, men også de indirekte utgiftene gjennom de mange tapte årsverkene på grunn av at helsepersonell i både kommunene og sykehusene må bruke mye mer tid på systemrelatert arbeid. Når helsepersonell må bruke mer tid på skjerm og mindre tid på pasienter, er det åpenbart at man har mislykkes med denne digitaliseringen. Derfor vil jeg gjerne spørre statsråden om regjeringen mener at man skal fortsette å bruke milliarder på et system som ikke fungerer.

Statsråd Karianne O. Tung [10:46:05]: Jeg tror at vi skal ta mye lærdom av arbeidet som har foregått med Helseplattformen, og se hvilke områder vi kan forbedre i så store anskaffelser og prosesser. Det er viktig når det brukes milliarder på nye systemer. Vi vet at investeringer i store systemer kommer til å skje igjen, f.eks. skal politiet også ha et nytt IKT-system, så det å hele tiden jobbe med å evaluere og forbedre disse prosessene er viktig.

Så har vi sagt i digitaliseringsstrategien at vi også ønsker å se på nye finansieringsmodeller og styringsmodeller for store digitaliseringsprosjekter som går på tvers i staten. Dette er noe mitt departement jobber med. Vi ser at vi ikke klarer å samordne og styre disse digitaliseringsprosjektene så effektivt og godt som vi ønsker, og det er en av grunnene til at Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet ble opprettet, for vi trenger å se mer på tvers i årene framover enn det vi har gjort før.

Kristian August Eilertsen (FrP) [10:47:05]: Man kan jo lure på om det er behov for et digitaliseringsdepartement når den ansvarlige statsråden i dette departementet, som har ansvar for hele digitaliseringen i offentlig sektor, ikke har mer konkrete svar å gi når det gjelder Helseplattformen, som er en av de største investeringene på IKT i Norge, og som etter hvert har blitt den største IKT-skandalen i Norge. Så jeg vil igjen utfordre statsråden på om regjeringen virkelig mener at vi skal fortsette å bruke disse milliardene – milliard etter milliard – hvert eneste år, på et digitalt blindspor, når det medfører at helsepersonell må bruke mer tid på systemrelatert arbeid og mindre tid på pasientene. Det forventer jeg egentlig at den øverste ansvarlige statsråden for digitalisering i Norge har et mer tydelig svar på enn hun har kommet med hittil.

Statsråd Karianne O. Tung [10:47:51]: Jeg har en tydelig forventning om at digitaliseringsprosjekter i staten gjennomføres effektivt både tidsmessig og kostnadsmessig, og at de fører til reelle gevinster både for dem som jobber i de ulike sektorene, og ikke minst for innbyggerne våre, som også forventer stadig bedre tjenester med høyere kvalitet i årene framover. Det er hver enkelt statsråd som har sektoransvar for å sørge for at det gjelder i de ulike digitaliseringsprosjektene, og så er det mitt ansvar å sørge for god styring og samordning på tvers, sånn at vi samlet sett får mest mulig gevinst ut av de ulike digitaliseringsprosjektene som gjøres i offentlig sektor.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [10:48:43]: Digitalisering har, som statsråden også har vært inne på, muligheter for å utvikle pasienttjenestene og helsetjenestene våre, og trygg deling av data mellom virksomheten og helsepersonell kan øke pasientsikkerheten. Men én av forutsetningene for det er at personvernet sikres. Pasientene må ha kontroll over hvilken informasjon som deles, når den deles og hvem som får tilgang, og de må ha en reell mulighet til å motsette seg en slik deling.

Det er mange utfordringer med Helseplattformen. Personvernet er en av dem. Etter en stor mengde med avviksmeldinger åpnet Datatilsynet tilsyn, og nylig kon-

kluderte de med at Helseplattformen har brutt flere av personvernregelverkets krav. Det er alt fra tekniske mangler i løsningen til uklare ansvarsforhold. Også rapporten om Helseplattformen som ble publisert mandag, viser at det fremdeles er brudd og mangler når det gjelder personvernregelverket. Mitt spørsmål er derfor: Er statsråden bekymret for personvernet til pasienter i Helse Midt-Norge?

Statsråd Karianne O. Tung [10:49:47]: Det er helt riktig, som representanten tar opp, at Datatilsynet har gjennomført et tilsyn med Helseplattformen og har levert en rapport som går gjennom forholdene ved det tidspunktet de gjorde undersøkelsene, som var i mai 2024. Her finner man flere forbedringsområder, man har flere funn i den rapporten, og det er noen funn som er ganske alvorlige for personvernet. Nå har Datatilsynet lagt fram rapporten. Helseplattformen har en tilsvarende frist på den, og så får vi se hva som blir det endelige vedtaket når Helseplattformen også har kommet med sine svar. Men jeg forventer at de ulike offentlige virksomhetene forholder seg til det personvernregelverket som vi har.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [10:50:35]: Jeg er glad for å høre at statsråden virker å ta dette på alvor, for her snakker vi altså om en av de største IKT-investeringene som noen gang er gjort i norsk helsesektor, med en prislapp som nå ligger på godt over 3 mrd. kr. Og det virker som regjeringens eneste strategi nå om dagen er å klatte på et vanvittig dyrt system som ikke holder mål, istedenfor å ta ansvar og ta grep. Fremskrittspartiet mener at vi må ha «ordning och reda» i dette landet, og det er norske skattebetalere som betaler for gildet. Det er pasientsikkerheten som trues når tid og penger går fra pasientbehandling til et system som har åpenbare mangler.

Så registrerer vi at statsråd Vestre sier at det er Helse Midt-Norge og kommunene som bruker Helseplattformen, som skal følge opp rapporten som kom på mandag. Da er mitt spørsmål: Deler statsråden helseministerens vurdering om at dette ikke er regjeringens ansvar, eller vil digitaliseringsministeren gripe inn og sørge for at Helseplattformen ivaretar personvernet til oss innbyggere?

Statsråd Karianne O. Tung [10:51:33]: Som jeg sa i mitt første svar, er rapporten fra Datatilsynet nå lagt fram, og Helseplattformen har en frist til 6. januar på å komme med sitt tilsvarende svar, eller sin uttalelse, før endelig vedtak fattes av Datatilsynet. Så vi avventer hva det endelige vedtaket blir. Men igjen: Jeg forventer at alle virksomheter forholder seg til de personvernreglene vi har. Så er det klart at Helseplattformen selvfølgelig er et

stort og komplekst system. Det viser seg veldig vanskelig å skulle erstatte det med én annen løsning. Da er sannsynligvis svaret på det mange ulike løsninger, og jeg er ikke sikker på at det blir mer kostnadseffektivt heller.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:52:28]: Eg har bakgrunn som lege og har jobba over 30 år i klinikken, fram til siste månad. Eg har også bakgrunn som programmerar og har drive med brukargrensesnitt i helsevesenet, å tilpasse det. Eg har jobba med DIPS, Distribuert Informasjons- og Pasientdatasystem i Sjukehus, og har i seinare tid også jobba med Helseplattforma.

Helseplattforma framstår som tapte kostnader. Skal vi verkeleg kaste gode pengar etter dårlege? Det er ein trussel mot pasientsikkerheita: Mykje informasjon forsvinn ut i cyberspace utan at nokon har kontroll med det, og den gjev uforsvarlege tilgangar og eit brukargrensesnitt der ein eigentleg berre må starte heilt på nytt, på store delar av det brukargrensesnittet.

Kva vil digitaliseringsministeren gjere for å rydde opp i dette kaoset? Vil ho starte på nytt, eller vil ho ta den enorme kostnaden det er å gjere dette til eit brukbart verktøy?

Statsråd Karianne O. Tung [10:53:25]: Igjen må jeg minne om at det er helseministerens konstitusjonelle ansvar å følge opp Helseplattformen.

Det er også bevilget 200 mill. kr ekstra til forbedring i Helseplattformen, som vi fra regjeringens side nå følger veldig nøye med på – både hvordan dette blir brukt, og hvordan de forbedringspunktene blir fulgt opp. Så er det klart at rapporten som kom tidligere, fra Vista Analyse, vil gi viktige innspill i arbeidet med Helseplattformen.

Så ser jeg, senest på mitt siste besøk på St. Olavs hospital, at de nå begynner å få brukt Helseplattformen til å spesialisere og legge om arbeidsflyten på poliklinisk behandling. Man sier at man nå har kommet i en fase hvor man virkelig klarer å begynne å bruke fordelene som Helseplattformen gir, og den skreddersømme som Helseplattformen gir. Jeg ser fram til og følger med på hvordan Helseplattformen kan gi bedre pasienttjenester i årene framover.

Presidenten [10:54:22]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Mirell Høyér-Berntsen (SV) [10:54:40]: Lov om helligdager og helligdagsfred har som formål å sikre søndagen som en annerledesdag – en dag for hvile, fellesskap og familieliv, og ikke minst en dag for fritid og å komme ut av tidsklemmen. Nå ser vi en utvikling som utfordrer dette prinsippet. Statsforvalterne i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus melder om en økende mengde hen-

vendelser og søknader om status som typisk turiststed. De etterlyser klarere veiledning fra departementet. Statsforvalterne har bl.a. spurt om departementets syn på om gjeldende regelverk fortsatt skal forstås slik at sentrumsnære områder i større byer i utgangspunktet ikke kan defineres som typiske turiststeder, for det var jo aldri meningen at denne ordningen skulle åpne for søndagsåpne butikker i bysentrum. Intensjonen var å gi unntak for sesongbaserte turistområder. Når vi ser at antallet vedtak øker, og at stadig flere kommuner får unntak, er det grunn til bekymring. Dette kan uthule lovens intensjon og skape et press på arbeidstakere i handelsnæringen, som vil miste retten til en felles fridag.

Mitt spørsmål til statsråden er: Mener statsråden at søndagen fortsatt skal bevares som en annerledesdag?

Statsråd Lene Vågslid [10:56:09]: Svaret på det er ja. Arbeidarpartiet har tydeleg programfesta at me ikkje vil utvide åtgangen til å halde butikkar opne på sundagar, og Arbeidarparti-regjeringa kjem heller ikkje til å ville utvide åtgangen til å halde butikkar opne på sundagar.

Statsforvaltarane behandlar søknader frå kommunar om å bli typiske turiststader. Som representanten viser til, har statsforvaltarane spurt om departementet sitt syn på om sentrumsnære område i byane ikkje kan definerast som typiske turiststader. Eg sende i går svar til statsforvaltarane i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Heilagdagloven har ein klar hovudregel om at faste utsalstader er stengde på heilagdaggar. Villkåra i loven er supplerte med ei rekkje moment i førearbeida. Førearbeida peiker på at typiske turiststader i første rekkje er mindre stader. Terskelen for at større stader kan få turiststatus, er difor veldig høg, og statsforvaltarane må gjere ei konkret vurdering av om kommunen dokumenterer at villkåra for å gjere unntak frå hovudregelen er oppfylte.

I brevet som eg har sendt, viser departementet til ei kartlegging av auken i antalet typiske turiststader, som òg representanten viser til, og den auken tyder på at statsforvaltarane ikkje praktiserer villkåra veldig strengt. Kartlegginga viste at det er flest typiske turiststader på mindre sentrale plassar, noko som tyder på at det er ei konsistent praktisering av regelverket over tid.

I brevet som eg sende i går, viser eg til hovudregelen i loven og til at unntaka ikkje må føre til ei utholing av hovudregelen som Stortinget har fastsett.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [10:58:01]: Takk for svaret fra statsråden. Det er et økende antall typiske turiststeder, og vi ser at stadig flere kommuner, både små og store, som det her ble sagt, får unntak fra hovedregelen om disse søndagsstengte butikkene. Det utfordrer hele intensjonen bak lovverket, og vi er veldig bekymret for at det kan føre til en normalisering av søn-

dagsåpne butikker. Jeg er veldig glad for å høre at dere har sendt et brev.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden sikre en klarere veiledning fra departementet, slik statsforvalterne ber om, og er det tilstrekkelig, det som jeg nå hører er gjort?

Statsråd Lene Vågslid [10:58:42]: Me har eit veldig klart regelverk, og eg er veldig oppteken av at det blir forvalta på ein god måte. Lovens hovudregel seier at på heilagdaggar skal faste utsalstader som sel varer til forbrukar, halde stengt. Unntaket må ikkje føre til ei utholing av hovudregelen som Stortinget har fastsett. Det er både eg og regjeringa veldig tydelege på. Difor er det veldig viktig at me har god kunnskap om korleis regelverket blir forvalta.

Som eg viste til i stad, er lovens vilkår supplert med ei rekkje moment i lovforarbeida, som eg veit at statsforvaltarane kjenner godt til. I ljøs av dette, og i ljøs av forarbeida, er eg einig med statsforvaltarane i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, om at sentrumsnære område i større byar i utgangspunktet ikkje kan definerast som typiske turiststader.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [10:59:40]: Takk for svaret. Vi ser jo en utvikling som gradvis uthuler regelverket. Vi hører at det er sendt brev, og man ønsker å stramme inn på dette, men utviklingen går den veien den gjør, og det er alvorlig. Det er forståelig at mange steder ønsker det. Mange steder har utfordringer når det gjelder handel og arbeidsplasser, og det er tøffe tider for mange av kommunene. Gjør dette at det er behov for en innstramning av regelverket og en enda bedre gjennomgang av regelverket?

Mitt spørsmål konkret er: Vil statsråden selv ta initiativ til å revidere regelverket for å sikre at søndagen fortsatt har en særstilling i norsk arbeids- og familieliv?

Statsråd Lene Vågslid [11:00:26]: Regjeringa vil ikkje utvide åtgangen til å halde butikkar opne på sundagar. Det inneber at me ynskjer å halde fast på dagens regelverk. Eg trur fyrst og fremst at det er viktig at det regelverket me har, blir forvalta i forståing av at Stortinget har fastsett ein hovudregel, men med unntak som kan gjevast på visse villkår. Det er statsforvaltarane som har ansvar for å forvalte det regelverket på ein slik måte at ein ikkje holar ut det, noko som er i tråd med korrekt juridisk forståing. Dette har eg og departementet understreka i svaret om søknaden frå Oslo. Dette ligg òg under vedtaket departementet gjorde i klagesaka me behandla om sundagsope mens cruiseskip låg til kai bl.a. i Måløy.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:01:26]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:01:46]: Mitt spørsmål går til digitaliseringsministeren.

Senterpartiet har hele tiden vært kritisk til pengebruken knyttet til nytt regjeringskvartal. Jeg tror de fleste er opptatt av at regjeringen skal ha gode arbeidsforhold. Byggetrinn 1 kommer, ifølge en pressemelding fra digitaliseringsministeren, til å lande på en pris på 22 mrd. kr etter at det har blitt jobbet hardt for å kutte kostnader i prosjektet. Statsråden er visstnok, sammen med Statsbygg, særdeles godt fornøyd med det.

Det er ikke bare kontorplasser det er brukt penger på. I regjeringskvartalet har man også funnet rom for en hall med basketballbane med internasjonale mål, sju meter takhøyde og i tillegg en klatrevegg til statsrådene og deres embetsverk. Mener statsråden at regjeringens medlemmer, deres ansatte og medarbeidere trenger en basketballbane med internasjonale mål i sitt hovedkvarter?

Statsråd Karianne O. Tung [11:02:52]: Først av alt har jeg lyst til å si at det er ingen av oss, heller ikke i denne salen, som ønsker å bygge et nytt regjeringskvartal. Det var ingen av oss som ba om det, men vi gjør det fordi det var et terrorangrep 22. juli 2011 som ødela et helt kvartal, og hvor åtte mennesker i regjeringskvartalet også ble drept av bomben som gikk av. Vi har hatt fokus på prosjektet, på å holde kostnadsstyring, på å holde tidsstyring og på å gjøre dette så kostnadseffektivt som mulig. 60 pst. av byggekostnadene i regjeringskvartalet er sikkerhet, og særlig etter koronapandemien har det også vært en stor prisstigning på stål og betong, som har bidratt til at dette har blitt dyrt. I tillegg blir regjeringskvartalet bygd med en levetid på 300 år, og ikke 60 år, som er vanlig for andre typer bygg. Det er fordi ingen av oss ønsker å bygge et nytt regjeringskvartal igjen og havne i den situasjonen.

Så til spørsmålet om gymsal og basketballbanen. Det er viktig at de 4 100 ansatte som skal inn i regjeringskvartalet, har et godt arbeidsmiljø. Det innbefatter også treningsfasiliteter for de ansatte, som jeg håper de benytter seg av når de er på jobb.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:04:20]: Med all respekt: Prosjektet koster 22 mrd. kr, og jeg tror statsråd Tung tar litt lett på dette. Senterpartiet er ikke motstander av statsråder og byråkrater som spiller basketball. Det vi setter spørsmålstegn ved, er om det er rett å bruke skattebetalernes penger til å bygge det som garantert må være Norges dyreste idrettshall. Er det statsrådets oppfatning at det er forventet av de andre statsrådene og ansatte i departementet å ha tilgang til en basketballba-

ne på jobben, eller er dette et godt eksempel på at prosjektet ikke har vært preget av nøysomhet og forsiktig pengebruk?

Statsråd Karianne O. Tung [11:05:03]: Det er ikke basketballbanen som gjør dette regjeringskvartalprosjektet dyrt. Det er de store kostnadene til sikkerhet, som er helt nødvendig å ha i regjeringskvartalet. Det er et ekstremt komplekst byggeprosjekt som foregår midt i en storby, med et edderkoppnett av infrastruktur i bakken som må håndteres på en god måte. Det er krav om vern av enkelte bygg, noe som også er med på å heve kostnadene, og det er også flytting av en hel tunnel som gjør at dette, ja, er et dyrt prosjekt. Derfor har denne regjeringen, også sammen med Senterpartiet i regjering, vært opptatt av å kutte kostnader. Vi har bl.a. gått ned på antall ansatte fra 4 700 til 4 100. Vi har kuttet arealdekningen fra 75 pst. til 70 pst., og vi har altså nå i byggetrinn 1 kommet ut 2 mrd. kr billigere. Det er på grunn av stram styring og kostnadskontroll med prosjektet, og det er jeg glad for.

Geir Pollestad (Sp) [11:06:18]: Senterpartiet er klar over at bygget allereie er bygd, og at det ikke er denne basketballbanen som utgjør hovedkostnaden ved bygget, men det skurrar likevel litt når ein snakkar om å vera nøysam i prosjektet. Det er òg planlagt eit byggjetrinn 2, og nokon draumar om eit byggjetrinn 2, så spørsmålet mitt er: Vil det i byggjetrinn 2 og i eit eventuelt tredje byggjetrinn òg verta lagt inn denne typen kjekke aktivitetar for statsrådene og embetsverket deira?

Statsråd Karianne O. Tung [11:06:56]: Det nye regjeringskvartalet skal gjøre det mulig for departementene, departementsansatte og politisk ledelse å gjøre jobben sin. Siden 2011 har departementene vært spredd på ulike steder i Oslo by, og det er gjennom flere politiske beslutninger av ulike regjeringer fattet vedtak om at departementene skal samles i regjeringskvartalet. Det vedtaket er fattet på bakgrunn av råd fra sikkerhetsmyndighetene. Derfor jobber vi nå så godt og effektivt vi kan med å realisere byggetrinn 1 og nå byggetrinn 2. Og jeg er glad for at Arbeiderpartiet og Senterpartiet med de andre partiene i sin budsjettenighet også har blitt enige om å prosjektere byggetrinn 3.

Geir Pollestad (Sp) [11:07:42]: Mitt neste oppfølgingsspørsmål går til barne- og familieministeren, for òg denne ministeren vil snart kunna spela basket i Noregs dyraste idrettshall. Samtidig har ho ansvaret for barn og unge i Oslo som berre kan drøyma om å ha denne typen fasilitetar som statsrådene og tilsette i departementa skal få no. Kven meiner statsråden det er

viktigast at får gode fasilitetar? Er det dei tilsette i departementa og statsrådene, eller er det barn og unge i Oslo? Og kva vil statsråden og regjeringa gjera for at barn og unge i Oslo skal få like gode fasilitetar til å spela basketball og driva med andre idrettar som det statsrådene og medarbeidarane i departementa vil få?

Statsråd Lene Vågslid [11:08:28]: Takk for spørsmålet. Eg trur me bør fortsetje å forhandle budsjett saman med Senterpartiet, Arbeidarpartiet, SV, Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt bør fortsetje å forhandle budsjett for Kommune-Noreg. For er det noko som er viktig for barn og unge – ikkje berre i Oslo, men òg i Tokke, Sirdal og andre kommunar i landet – er det at dei har ein god kommuneøkonomi som gjer at ein kan leggje til rette for fritidsaktivitetar for barn og unge, at ein har råd til å byggje nye skular, symjehallar, idrettsbanar osv.

Elles synest eg nok samanlikninga i spørsmålet er litt spesiell. Eg meiner heller ikkje det er ei motsetning mellom at me saman på raud-grøn side bidreg til å styrkje kommuneøkonomien og styrkje tilskot til inkludering av barn og unge, samtidig som me tek det sjølvsgatte ansvaret med å sikre at landet får eit nytt regjeringskvar- tal.

Presidenten [11:09:20]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marius Langballe Dalin (MDG) [11:09:37]: Mitt spørsmål går til digitaliseringsministeren.

Tekologark er kåra til årets nyord av Språkrådet. Det fortel mykje om maktforskyvingar vi opplever i verda no. Ekstra tydeleg er dette når det gjeld kunstig intelligens. Tekologarkane bak Amazon, Google, Palantir og Microsoft har investert mykje i å etablere datasenter og modellar for kunstig intelligens, for å sikre seg marknadsdominans. Dei har ei stor interesse i å promotere bruken av teknologien og bruker mykje innsats på å forkynne moglegheitene teknologien kan gi.

Kunstig intelligens har openbert nytteområde, men vi har også mange eksempel på at det er skadeleg ukritisk å ta i bruk kunstig intelligens i det offentlege. Regjeringa har ei målsetjing om at alle offentlege verksemder skal nytte seg av kunstig intelligens. Vanlegvis ønskjer ikkje regjeringa å ta i bruk teknologi for teknologiens eiga skuld, men kunstig intelligens skil seg tydelegvis ut.

Auka bruk av kunstig intelligens i dag betyr i praksis at vi gir frå oss kontroll over data og kanskje til og med avgjerder til store, amerikanske teknologiselskap. Vi ser stadig nye bekymringsfulle uttaler frå tekologarkane og frå politiske leiarar i USA, som ønsker å bruke teknologien på tvers av Noregs interesser. Palantir, som statsråden nyleg hadde møte med, blir assosiert med folkemor-

det i Gaza og overvaking av migrantar og opposisjonelle i USA.

Kva vurderingar gjer statsråden seg om det er område vi ikkje bør ta i bruk KI på i dag, og er det nokre typar leverandørar – amerikanske, kinesiske eller andre – vi bør styre unna av omsyn til norske interesser?

Statsråd Karianne O. Tung [11:11:24]: Kunstig intelligens er et av de kraftigste verktøyene vi har tilgjengelig i dag for å effektivisere og forbedre – jeg har også lyst til å si forsterke – offentlig sektor. Det er et kraftig verktøy for å øke næringslivets konkurransekraft. Kunstig intelligens brukes i dag ved en rekke norske sykehus til å analysere og hjelpe til på røntgenbilder og til å gi presisjonsstrålebehandling til kreftpasienter. Vann og avløp bruker det bl.a. til å evne å klare å rense Oslofjorden mye bedre, med lavere bruk av kjemikalier. Politiet bruker kunstig intelligens for tale-til-tekst, noe som frigjør betydelige politiresurser til å være tilgjengelig ute i gatene.

Jeg mener kunstig intelligens er et verktøy offentlig sektor skal bruke, men man skal ikke bruke det for teknologiens skyld, man skal bruke det til å gi bedre tjenester og mer effektiv ressursbruk.

Når man skal ta i bruk kunstig intelligens, er det viktig at man gjør det på en etisk og ansvarlig måte. Derfor er denne regjeringen opptatt av å innføre KI-loven i Norge. Vi har et mål om å få den på plass og stå på startstreken samtidig som resten av EU-landene. Vi har hatt den ute på høring, og den har engasjert stort.

KI-loven gjør at noen KI-systemer vil bli forbudt. Det er KI-systemer som kan medføre store farer for samfunn og enkeltindivider. Det er en del høyrisiko-systemer, slik at når man skal bruke kunstig intelligens på f.eks. pasientbehandling eller til å styre flytrafikk, vil det bli underlagt – og er for så vidt underlagt – veldig strenge krav og godkjenningsordninger. Det er en del KI-systemer som ikke har like stor risiko ved seg, og som har lavere krav til seg, men her er vi opptatt av å ta i bruk teknologien på en etisk og ansvarlig måte. Vi skal innføre KI-loven, og vi skal også etablere KI Norge for å hjelpe virksomheter til å gjøre dette på en trygg og effektiv måte.

Marius Langballe Dalin (MDG) [11:13:26]: Svaret frå statsråden kan verke roande, men avhengigheita av amerikansk KI-teknologi og avgjerder gjorde av tekologarkane bak han, framstår ekstra risikabel sett i lys av den nye nasjonale sikkerheitsstrategien i USA.

Vi har ingen uavhengige norske instansar som har kompetanse til å teste og evaluere modellane statsråden ønskjer skal takast i bruk. I Australia, India og Storbritannia har ein oppretta statlege AI-sikkerheitsinstitutt. Korleis vil statsråden sikre at Noreg gjennomfører ei

uavhengig evaluering av KI-modellar før dei blir tekne i bruk til å behandle sensitive data, og før dei blir brukte som avgjerdsstøtte i kritiske myndighetsfunksjonar?

Statsråd Karianne O. Tung [11:14:11]: Vi jobber nå med mandatet til KI Norge, og det er naturleg at vi også gjør en vurdering knyttet til det mandatet og det spørsmålet som representanten tar opp.

Jeg har lyst til å legge til at suverenitet og nasjonal kontroll er viktig for oss også når vi jobber med kunstig intelligens. Da handler det om å ha nasjonal kontroll over infrastrukturen, altså det fibernettet som den kunstige intelligensen reiser med. Det har vi i stor grad i dag gjennom ekomloven. Det handler om å ha kontroll over datakraften og datasentrene. Vi har regulert datasenter-næringen for første gang.

Det handler også om å ha tilgang til kunnskap og kompetanse, og der er KI-milliarden og de seks forskningssentrene som nå blir opprettet, viktige. Forskningssenteret TRUST, f.eks., vil jo også kunne gi veldig nyttige bidrag inn i analyser knyttet til sikkerhet og tillit til kunstig intelligens.

Marius Langballe Dalin (MDG) [11:15:07]: Den 13. november møtte statsråden det amerikanske teknologiselskapet Palantir, der tekkoligarken Peter Thiel er på eigarsida. Dei utviklar verktøy for avgjerdsstøtte i sensitive og kritiske delar av statleg verksemd, som for-svar og etterretning.

Peter Thiel har samanlikna Greta Thunberg med antikrist og sagt at fridom og demokrati ikkje lenger er kompatible med kvarandre. Administrerande direktør i Palantir har nyleg sagt at han støttar å gjere drap på uskuldelege lovleg i USA, og at Palantir vil tene store pengar viss det blir lov. Dette føyer seg inn i rekkja av antidemokratiske uttalar frå dei som kontrollerer Palantir. I tillegg ser vi ei dramatisk utvikling i Sør-Amerika knytt til Venezuela.

Vil statsråden anbefale nokre grenser for bruk av Palantir og verktøy frå tilsvarande selskap for norske myndigheiter – og kva forsikringar gav Palantir i møtet med statsråden 13. november?

Statsråd Karianne O. Tung [11:16:06]: Det er ikke aktuelt for meg som statsråd å boikotte møter med enkeltaktører, så da Palantir ba om et møte, takket jeg ja. Jeg takket ja fordi jeg er digitaliseringsminister, og jeg er opptatt av å forstå dilemmaene, risikoene og utfordringene med kunstig intelligens, som representanten tar opp i spørsmålet sitt. Derfor brukte jeg møtet med Palantir til å gi tydelig beskjed om at vi fra regjeringens side ikke finner det aktuelt å kompromisere verken med tilliten til KI-systemer eller å ta i bruk KI-systemer som ikke er ansvarlige. Jeg benyttet også anledningen til å

tydeliggjøre Norges posisjon ved at man ikke anbefaler norske aktører å samarbeide med aktører som bidrar til å opprettholde situasjonen på Gaza. Dette var viktig for meg å formidle i møtet med Palantir. Utover det var møtet med Palantir et helt overordnet møte, hvor det ikke ble trukket noen konklusjoner eller diskutert noe samarbeid for øvrig.

Presidenten [11:17:01]: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går til sak nr. 2, ordinær spørretime.

Sak nr. 2 [11:17:09]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:17:12]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 4, fra representanten Anne Kristine Linnestad til finansministeren, er overført til samferdselsministeren som rette vedkommende. Spørsmålet må imidlertid utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 6, fra representanten Bård Hoksrud til samferdselsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 7, fra representanten Erling Sande til energiministeren, er overført til finansministeren som rette vedkommende.

Spørsmålene 9, 10 og 12, fra henholdsvis representantene Hanne Beate Stenvaag, Finn Krokeide og Stig Atle Abrahamsen til kommunal- og distriktsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 11, fra representanten Tom Staahle til kommunal- og distriktsministeren, vil bli besvart av arbeids- og inkluderingsministeren på vegne av kommunal- og distriktsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 1

Margret Hagerup (H) [11:18:17]: «Trygghetsboliger vil bidra til at eldre kan leve et mer sosialt og selvhjulpent liv. Trygghetsboliger kan også forebygge noe av veksten i behovet for heldøgnsomsorgsplasser og gi flere egnede boliger for eldre. I juni 2023 foreslo Støre-regjeringen i sin bo trygt hjemme-reform et investeringstilskudd til bygging av trygghetsboliger i kommunene. Men i budsjettet for 2024, 2025 og 2026 ser vi ingenting til ordningen.

Hvorfor prioriterer ikke regjeringen trygghetsboliger når deres egen bo trygt hjemme-reform varsler dette som et tiltak?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:18:55]: Takk for spørsmålet.

Jeg er helt enig i at vi må søke å forebygge veksten i behovet for heldøgns omsorgsplasser, bl.a. gjennom boformer som kan bidra til et mer sosialt og selvhjulpent liv, nærmere tjenester og et godt servicetilbud. Derfor pekte også regjeringen i stortingsmeldingen på at vi ønsket å legge til rette for økt bygging av trygghetsboliger og andre aldersvennlige boliger. Det er vi i gang med.

Vi trenger flere virkemidler enn bare investeringstilskudd. Det vi har i dag, har fungert godt, men i meldingen pekte vi på at vi må ha større bredde i hvordan vi mobiliserer og legger til rette for bygging av flere aldersvennlige boliger. Derfor har jeg, i samarbeid med kommunal- og distriktsministeren, etablert en eldreboligallianse bestående av bl.a. NHO Byggenæringen og KS, der også seniororganisasjonene, byutviklere, arkitekter og andre fagfolk har bidratt inn. Målet har vært og er å få til et tettere samarbeid for nettopp å få fart på byggingen av nye og aldersvennlige eldreboliger og bedre tilpassing av eksisterende boliger.

Alliansen følger på den måten opp regjeringens eldrereform og målsettingen om at folk skal kunne bo trygt hjemme så lenge som mulig, og så lenge de ønsker det. En hurtigarbeidende gruppe knyttet til alliansen har levert konkrete forslag til hvordan regjeringen kan jobbe videre med å stimulere til flere og bedre aldersvennlige boliger. Sammen med kommunal- og distriktsministeren vil jeg komme tilbake til vurderingen og oppfølgingen av disse.

I meldingen representanten viser til, skrev vi også at vi må både bygge nye boliger og tilpasse eksisterende boliger. I statsbudsjettet for neste år har regjeringen derfor varslet et helt nytt tilskudd for privatpersoner som vil oppgradere egen bolig. Eldre kan da søke Husbanken om å få inntil 75 000 kr, for å dekke inntil 25 pst. av kostnadene med å gjøre boligen sin mer aldersvennlig. Det kan være oppgraderinger som bedre belysning, økt dørbredde, trappeheis, tilbygg, ombygging av badet, fjerning av terskler, ta ut et badekar og erstatte det med et dusjkabinett, kanskje samle alt man i dag har på to flater, på én flate – avhengig av hva den eldre ønsker selv. Når vi vet at de aller fleste faktisk vil bo hjemme så lenge som mulig, er den ordningen vi lanserer, som er finansiert fullt ut over statsbudsjettet, en prioritering som vil komme de eldre selv i møte.

Jeg vil legge til at det er en utfordring at behovet for heldøgns omsorgsplasser er voksende. Derfor har vi hitil i denne reformperioden prioritert å legge til rette for

at kommunene kan fornye og etablere nye heldøgns omsorgsplasser. I statsbudsjettet for 2026 følger vi opp og legger til rette for at kommunene kan søke om investeringstilskudd til å fornye og bygge om lag 1 500 heldøgns omsorgsplasser.

Selv om vi snakker om at eldre skal kunne bo hjemme så lenge de ønsker det, og at de skal bo trygt hjemme så lenge de ønsker det, er det veldig viktig at de har en grunnleggende trygghet for at den dagen de har behov for heldøgns omsorg, må kommunen stille opp med den kapasiteten. Det skulle bare mangle i velferdssamfunnet Norge.

Margret Hagerup (H) [11:21:57]: Kjerkol var tydelig på at en ville fortsette å bygge ut eller starte byggingen av trygghetsboliger. Det var litt uklart. Vil statsråden bekrefte at en vil fortsette å se på dette, som en har varslet tidligere?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:22:11]: Ja, trygghetsboliger er én av de boligtypene vi trenger i egentlig hele omsorgstrappen, men jeg tror vi trenger et større mangfold av omsorgsboliger. Vi trenger også å få fart på byggingen av – hva skal vi si – mer ordinære boliger i det ordinære markedet, men som er tilpasset eldre.

La meg ta et eksempel: Det kan være eldre som kanskje bor i distriktene, og har store hus. Det begynner å bli upraktisk, og de har lyst til å flytte til en leilighet, men være sjef i eget liv. De har ikke behov for omsorgsoppgaver, men vil gjerne bo i et fellesskap der det kanskje er et bibliotek, et spiserom, et gjesterom man kan bruke når barnebarn eller tippoldebarn – det blir jo stadig flere av dem etter hvert som vi blir eldre – kommer på besøk. Kanskje det jobber en husvert der, som kan hjelpe til med litt praktiske gjøremål, som å bytte en lyspære – jeg holdt på å si at man jo ikke bytter lyspærer lenger heller – eller andre praktiske oppgaver, gå på butikken, kanskje gå på Vinmonopolet en gang iblant. Sånne type boliger må vi også ha for å skape mangfold, valgfrihet og kvalitet i alle deler av eldreomsorgen vår.

Margret Hagerup (H) [11:23:15]: Jeg hører at etter å ha ventet i budsjettene for 2024, 2025 og 2026, sier statsråden nå at en vil komme med trygghetsboliger etter hvert. Kan da statsråden fortelle når en vil foreslå en tilskuddsordning for trygghetsboliger og om det garanteres at det blir gjort da?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:23:33]: Jeg sa at vi vil legge til rette for at det bygges både flere trygghetsboliger og et mangfold av andre boliger tilpasset eldre. Da er det ikke bare én boligform vi trenger, vi trenger mange forskjellige, fordi eldre er like forskjellige som

representanten og jeg. De har ulike behov, de har ulike ønsker, og jeg mener det skal være valgfrihet.

Det er en fordel at mest mulig av dette kan skje i det private markedet, men det kan godt hende at det er noen markedssvikter eller på annen måte behov for tilskuddsordninger, og det er grunnen til at vi har egne tilskudd for at kommunene skal kunne bygge heldøgns omsorgsboliger. Jeg avviser ikke at det kan være aktuelt med andre tilskuddsordninger, men nå har vi veldig nylig fått en omfattende rapport fra eldreboligalliansen, hvor de private utbyggerne og kommunesektoren selv har fått komme med forslag til hvordan vi kan få opp farten på dette. Det gjennomgår vi nå. En av de tingene de tar opp, er nettopp rammebetingelsene for å realisere sånne prosjekter. Vi får komme tilbake til oppfølgingen av det.

Jeg er glad for at vi tar et viktig nytt steg i statsbudsjettet nå, med denne tilskuddsordningen der eldre kan få hjelp og støtte til å oppgradere egen bolig. Jeg beklager at Høyre ikke er med på det forslaget.

Spørsmål 2

Erlend Svardal Bøe (H) [11:24:57]: «Den 1. desember inngikk Storbritannia og USA en avtale der Storbritannia skal betale mer for medisiner mot en garanti om null toll på legemidler fra Storbritannia til USA i tre år. Et tiltak er at terskelverdien for alternativkostnaden øker med 5000 pund, eller 25 pst. Avtalen kommer som et svar på Trumps ordre om å innføre MFN-prising på legemidler. Statsråden har tidligere sagt at regjeringen følger nøye med på USAs MFN-politikk og ser hen til prosesser i EU.

Vil statsråden revurdere strategien i lys av avtalen Storbritannia og USA har inngått?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:25:46]: Takk for spørsmålet. Som representanten viser til, har USA og Storbritannia nylig inngått en prinsippavtale som gir 0 pst. toll på legemiddeleksport fra Storbritannia mot at legemiddelmyndighetene i Storbritannia øker terskelverdien for kostnadseffektivitet med 25 pst. Tolletelsen gjelder i første omgang i tre år. Høyere terskelverdi indikerer et nytt prisnivå for hva Storbritannia vil kunne vurdere som kostnadseffektive legemidler. Framtidig effekt på tilgangen til nye legemidler og offentlige helseutgifter vil avhenge av hvilket prisnivå legemiddelselskapene velger å sette på sine legemidler. Økt terskelverdi er varslet å gjelde fra april neste år for nye legemidler som kommer på markedet. I tillegg har britiske legemiddelselskaper forpliktet seg til å doble investeringer i USA over en tiårsperiode.

Dette er ikke helt sammenlignbart med norske forhold, men vi følger selvfølgelig med på hva andre land gjør.

Jeg vil også orientere om at USA fra januar neste år innfører en ny modell for fastsettelse av pris på legemidler gjennom Medicaid-programmet med mål om å justere prisnivået til tilsvarende nivå i åtte utvalgte land, deriblant Frankrike, Tyskland, Italia og Danmark. Dette er land med omfattende legemiddelindustri.

Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til hvilke konsekvenser innføring av MFN-prising vil ha på prisnivået og tilgangen på legemidler både i Europa og i Norge. Denne usikkerheten gjelder ikke bare for oss, men også for andre land. Derfor jobber vi kontinuerlig med å innhente informasjon fra våre nærmeste internasjonale samarbeidspartnere både for å kunne følge denne utviklingen, for å være best mulig forberedt og for å vurdere hvilke tiltak det er hensiktsmessig at Norge eventuelt iverksetter.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:27:32]: Jeg har tidligere spurt statsråden om regjeringen har et mål om å sikre like rammevilkår som EU, fordi det er viktig å ha konkurransedyktige priser for å sikre tilgang til legemidler, og for at det skal være attraktivt å investere i Norge. Statsrådets svar forrige gang og denne gangen er at en best håndterer dette i det europeiske fellesskapet og sammen med EU.

Jeg setter et lite spørsmålstegn ved akkurat den strategien. For det første er ikke Norge en del av det utvidede helsesamarbeidet i EU i dag. For det andre er ikke rammevilkårene i Norge like gode som i EU. Derfor mener jeg det er litt betimelig å spørre helseministeren hvorfor regjeringen tilnærmer seg denne situasjonen som om Norge er en del av det utvidede helsefellesskapet i EU, og hvorfor regjeringen ikke vurderer hvilke grep Norge kan gjøre for å sikre den norske befolkningen fortsatt tilgang til legemidler i lys av USAs MFN-politikk. Jeg mener det er viktig at vi har en tydeligere strategi også fra Norge, som f.eks. Storbritannia har valgt her.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:28:36]: Som jeg sa i det første svaret, er Storbritannia og Norge to veldig forskjellige land, også når det gjelder offensive og defensive interesser i handelspolitikken, og knyttet til betydningen i det globale legemiddelmarkedet. Tilknytningsformen til det europeiske fellesskapet er også ulik. Det Storbritannia gjør, er ikke nødvendigvis det Norge skal gjøre, eller vice versa.

Jeg står for det jeg har sagt: at det for Norge alltid vil være viktig å orientere seg om hva andre nordiske land og hva europeiske land gjør. Men så skal vi også fastsette våre strategier og gjøre våre vurderinger ut fra hva som ivaretar norske interesser best. En del ganger vil det være

overlappende med nordiske og felleseuropeiske interesser, og andre ganger kan det være at Norge har egne interesser som vi må ivareta på våre måter. Dette jobber regjeringen kontinuerlig med. Litt av utfordringen er at vi foreløpig ikke kjenner hele konsekvensbildet av MFN, altså Most Favoured Nation-politikken. Vi vet ikke hvor langt dette kommer til å gå. Foreløpig er det mange ord og ikke så mye handling fra den andre siden, men vi skal være forberedt på det som eventuelt måtte komme.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:29:42]: Problemet er at jeg opplever at det ikke er noen strategi. Det er ingen strategi for hvordan Norge som land skal møte dette. Det mener jeg det er viktig å ha. Det er heller ingen nasjonal strategi for hvordan en skal se på endringer i den norske legemiddelpolitikken for å kunne sikre den norske befolkningen fortsatt tilgang til legemidler. Hvis statsråden er opptatt av strategi, burde han være tydeligere på hva den strategien faktisk er.

Noe jeg har lyst til å ta opp, er at Stortinget bl.a. har bedt regjeringen om å utrede et sikrere anslag for alternativkostnaden for helse- og omsorgstjenestene i Norge basert på norske data. I mellomtiden – innen utgangen av 2025, som vi nå er på vei til å gå ut av – skal regjeringen gjøre en hurtigutredning basert på de tilgjengelige dataene, med mål om å justere dagens alternativkostnad for pris- og produktutvikling inntil det sikrere anslaget er på plass. Det har Stortinget vedtatt.

Høyre vil understreke viktigheten av at regjeringen faktisk følger opp dette på en god måte, bl.a. opp mot det Storbritannia nå har gjort på terskelverdi. Da mener vi det er behov for en nasjonal strategi. Så spørsmålet er: Vil regjeringen fremme forslag om en ny alternativkostnad for helse- og omsorgstjenestene i Norge i løpet av 2026?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:30:49]: Vi følger selvfølgelig opp alle vedtak i Stortinget, og det vedtaket representanten henviser til, er jo vi også en del av, så dette er vi enige om, og dette jobbes det med. Jeg må få komme tilbake til den konkrete framdriftsplanen for når vi kan gjøre dette, men vi følger opp den saken.

Vi følger også opp med fortløpende vurderinger av legemiddelsituasjonen, sett i lys av de signalene som så langt har kommet fra Trump-administrasjonen. Det tar vi selvfølgelig på alvor. Vi har dialog med nordiske kollegaer; vi har dialog med europeiske kollegaer. Den operative strategien for hvordan dette skal håndteres, må også ses i lys av de konsekvensene som vil være, og de effektene dette vil ha, og det har vi foreløpig for lite sikker informasjon om. Det er derfor vi nå er i den sonderingsfasen vi er i, hvor vi vurderer ulike alternativer. Vi har tatt vesentlige grep for å styrke den norske legemiddelbered-

skapen og legemiddelsikkerheten, og det er godt i møte med eventuelle nye helsekriser.

Spørsmål 3

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:32:06]: «Regjeringen har innført en ny forskrift som forbyr markedsføring av «usunn» mat og drikke overfor barn og unge. Denne forskriften rammer tradisjonelle arrangementer i lokalsamfunn landet rundt, slik som Waagans Bakeris årlige pepperkakeverksted for barn på Tynset og Snurr Håndverksbakeri på Stjørdal.

Hvordan kan statsråden fortsatt forsvare at regjeringen innfører forbud som i praksis ødelegger for frivillighet og lokale tradisjoner, mens de internasjonale aktørene som bruker sosiale medier til markedsføring, slipper unna?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:32:45]: Takk for spørsmålet. La meg begynne med å minne om hvorfor vi har innført disse reglene. Hensikten med denne forskriften er å beskytte barn og ungdom mot økende og målrettet markedsføring av usunne produkter.

Et av fem barn i Norge har overvekt eller fedme, og det kom nylig tall som viser at over halvparten av den voksne befolkningen i Norge er overvektige eller har fedme. I denne saken har vi lyttet mest til norske foreldre, ikke til industrien, og en undersøkelse fra Norstat viser at tre av fire nordmenn støtter et forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn. Mange foreldre jeg har snakket med, har vært opptatt av at barna deres ikke bør bli utsatt for en utidig markedsføringsprosess der de oppfordres til å kjøpe usunn mat og drikke, og nå gir vi foreldrene dette forbudet.

Jeg vil gjerne også rette opp en grunnleggende misforståelse som ligger innbakt i representantens spørsmål, for representanten får det til å virke som at forskriften regulerer frivillighet og tradisjoner uten at det er forbundet med markedsføring. Det er altså ikke tilfellet. Det er et tydelig krav i denne forskriften om at det må foreligge markedsføringshensikt for at en aktivitet skal rammes av reglene. Tilbud og aktiviteter uten at det foreligger markedsføringshensikt, vil ikke rammes av reglene.

Det er altså fullt mulig for organisasjoner, frivillighet, lag, foreninger, privatpersoner, skoler, julemarkeder og andre som ikke har en eksplisitt markedsføringshensikt, å dele ut både godteri og brus og pepperkaker til barn. Jeg har selv vært på julemarked og vært med julenissen og delt ut både pepperkaker og sjokolade til barna. Det er fullt mulig med denne forskriften, men det er markedsføringen spesielt rettet mot barn og unge som ikke er mulig for enkelte produkter.

Det er altså ingen her som har til hensikt å ta bort verken juleglede eller juletradisjoner, men vi er opptatt av å ivareta barnas interesser og folkehelseperspektivet og av å lytte til det store flertallet av norske foreldre som faktisk ønsker seg en strengere regulering.

Det som ikke er tillatt, er at bransjeaktører som har egeninteresse i å øke omsetningen av usunne produkter, bedriver markedsføringsaktivitet som er særlig rettet mot barn. Jeg vil legge til at dette er et helt nytt regelverk, og vi følger selvfølgelig med på om det fungerer slik det er tenkt. I starten vil det sannsynligvis være noen gråsoner og kanskje noen grenseganger som må gås opp i praksis.

Denne forskriften skal evalueres grundig. Det tar vel ytterligere halvannet år før det vil være snakk om at dette får vesentlige konsekvenser for dem som bryter denne forskriften, og det er nettopp fordi vi vil gi aktørene god tid. Det har vært en nær og god dialog med aktørene også, slik at veilederen til dette skal være så god og klar som mulig. Folkehelseinstituttet er i gang med evalueringen, og dersom det oppstår en situasjon som tilsier at noe av dette bør justeres, vil vi selvfølgelig vurdere det. Men vi vet også at markedsføring påvirker barns kosthold, og derfor er jeg stolt over denne forskriften.

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:35:48]: Som man spør, får man svar. Hadde man stilt norske foreldre spørsmål om de mener at vi skal forby pepperkakeverksted for barn, tviler jeg på at to av tre foreldre hadde svart at det skal vi ha et forbud mot.

I saken om pepperkakeverkstedene sier Helsedirektoratet at det hadde vært innenfor regelverket dersom bakeriet inviterer familier til å pynte pepperkaker, og så lenge pepperkakene deles ut til de voksne, som selv velger om de vil gi dem videre til barna sine, er det innenfor. Dette høres veldig spesielt ut. Er det sånn å forstå pepperkakene blir noe sunnere dersom foreldrene gir dem til barna, istedenfor at bakeren gir dem til barna? Og hva er egentlig vitsen med et pepperkakeverksted før jul hvis barna ikke skal kunne ta del i det og spise pepperkakene? Dette er byråkrati på sitt mest absurde.

Jeg lurer på: Vil statsråden bekrefte at det er på denne måten regjeringens forbud skal forstås, og mener statsråden at dette gir mening?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:36:41]: Ja, det gir mening å forby det å markedsføre usunn mat og drikke overfor barn og unge med den hensikt at de skal kjøpe mer av det som ikke er bra for dem. Det gir absolutt mening å forby det, og det er det tre av fire nordmenn støtter, ifølge denne undersøkelsen fra Norstat.

Det er jo ikke nytt at Fremskrittspartiet omtaler folkehelsepolitikk som byråkrati, for Fremskrittspartiet har vel opp gjennom historien stemt imot nesten alle

folkehelseiltak som har vært av betydning. Fremskrittspartiet synes også det er tøvete når regjeringen innfører forbud mot å selge energidrikk til barn under 16 år, enda vi vet at disse energidrikkene inneholder så mye koffein at det kan gå alvorlig ut over nattesøvn, konsentrasjon og skoleresultater, og at man også kan få koffeinsjokk og må ha legehjelp på grunn av det. Det er sikkert også unødvendig byråkrati, men vår oppgave er faktisk å ivareta interessene til barn og unge, og da må vi altså ha regelverk som faktisk tør å gjøre det.

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:37:46]: Fremskrittspartiet er også enig i at man burde ha noen fornuftige regler, men her går man jo altfor langt.

Bare for også å ta litt om sponing: Det ble sagt i en debatt i Dagsnytt 18 i forrige uke av statssekretæren til helseministeren at når det gjelder sponing av ideelle, er det et ganske vidt og bredt unntak, og det gjorde man i samråd med f.eks. idretten. Fremskrittspartiet får tilbakemelding om at det overhodet ikke er sånn det oppfattes. Blant annet har eieren av saft- og syltetøyprodusenten Lerum i Sogndal sagt at de nå slutter med all form for sponing med produkter til idrett, kultur og frivillighet som følge av disse nye reglene. Det gjelder produkter både med og uten sukker, men også produkter med 80 pst. frukt. Det samme gjør lokale pizzarestauranter, som nå slutter å gi gavekort til idrettslotterier og 17. mai-arrangementer.

Så spørsmålet blir: Er statsråden enig i at dette viser at reglene går for langt og ikke fungerer etter intensjonen, og vil statsråden trekke tilbake forbudet i sin nåværende form?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:38:45]: Flere av de eksemplene som representanten her viser til, er oppklart en rekke ganger. Når det gjelder pizza, er ikke det på den listen som vi nå snakker om. Når det gjelder utdeling av gavekort, er det ingenting i forskriften som regulerer det. Det er fullt mulig å sponse idrettsarrangementer, men det må være innenfor regelverket. Det er fullt mulig for disse produsentene å være sponsorer av arrangementene med logo. De kan gi penger, men de kan altså ikke markedsføre enkeltprodukter som er omfattet av denne produktlisten.

Det er synd at de samme feilene gjentas igjen og igjen, men det er også fordi industrien ikke vil høre på det som faktisk står i forskriften, og det vi har sagt står i forskriften – og det skjønner jeg, for de mobiliserer mot en forskrift de ikke ønsker, rett og slett fordi det vil påvirke salget av usunn mat og drikke. Men det er jo det som er hele poenget. Vi ønsker ikke at barn og unge skal utsettes for kjøpepress av det som ikke er bra for dem. Derfor tar vi grep, og det støtter det store flertallet av norske foreldre.

Spørsmål 4

Fra representanten Anne Kristine Linnestad til samferdselsministeren:

«Hvordan påvirker dårlig samferdsel, som for eksempel ferjekøer, togforsinkelser og at landet til tider er delt i to, den nasjonale produktiviteten og bedriftenes evne til vekst og utvikling?»

Presidenten [11:39:50]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 5

Aleksander Stokkebo (H) [11:40:04]: «Det er godt kjent at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet – stortingsflertallet – har lagt fram forslag om, og om kort tid formelt vil vedta, at det at ikke skal innføres grunnrenteskatt på småkraft.

Kan statsråden forsikre om at regjeringen vil respektere et slikt vedtak, og at regjeringen derfor i inneværende stortingsperiode – verken nå eller senere – vil fremme forslag om grunnrenteskatt på småkraft?»

Statsråd Jens Stoltenberg [11:40:45]: Som representanten Stokkebo vil være kjent med, har jeg nylig svart Stortinget på spørsmål om forslaget om reduksjon av nedre grense i grunnrenteskatten for vannkraft, som nå er på høring.

Jeg vil understreke at regjeringen og forslagsstillerne har et felles mål om å legge til rette for mer fornybar kraftproduksjon. Vannkraften er en viktig kilde til lønnsom kraftproduksjon og gir samtidig et viktig bidrag til klimaomstillingen.

Fornybar kraftproduksjon må forene verdiskaping med naturhensyn. Både små og store kraftutbygginger har miljøkonsekvenser. Når kraftutbygging justeres ned for å unngå grunnrenteskatt, blir produksjonen i kraftverket redusert. For et gitt nivå på ny kraftproduksjon må det dermed bygges ut flere kraftverk, og samlede miljøkonsekvenser kan bli større enn nødvendig.

Kraftverk under 10 MW omtales som småkraftverk, men dette er ikke små prosjekter. Et kraftverk rett under dagens nedre grense for grunnrenteskatt kan ha investeringer i størrelsesordenen 200 mill. kr, og produksjonen fra kraftverket kan tilsvare forbruket til 1 750 eneboliger. Samlet står kraftverk under 10 MW for en årsproduksjon på over 12 TWh, som tilsvarer forbruket i om lag 625 000 boliger.

Jeg mener at skatteregler bør skape minst mulig vridninger. Det betyr at skattereglene bør utformes slik at selskaper har insentiv til å bygge kraftverk som utnyt-

ter kraftpotensialet og gir den økonomisk beste utbyggingen.

Gjennomførte kraftutbygginger viser klart at kraftverk tilpasses rett under nedre grense. Fra og med 2020 til august i år er det satt i drift 180 kraftverk under 10 MW – som tilsvarer om lag nedre grense for grunnrenteskatt. Derimot er det bare satt i drift ett kraftverk mellom 10 MW og 20 MW. Dette er bakgrunnen for at regjeringen hører et forslag om redusert nedre grense. Høringsforslaget kan gi mer fornybar kraftproduksjon, samtidig som de samlede miljøkonsekvensene reduseres.

En velutformet grunnrenteskatt med et nøytralt skattegrunnlag vil gi de beste forutsetninger for stabile skattevilkår over tid. Uendret nedre grense vil videreføre en kjent svakhet i grunnrenteskatten. Et hinder for lønnsom fornybar kraftproduksjon vil da fortsatt være uløst. Etter regjeringens vurdering er den beste løsningen å redusere nedre grense, men også andre tilpasninger kan vurderes om disse viser seg å være mer hensiktsmessige. Jeg mener derfor at høringen som nå pågår, bør gjennomføres. I lys av innspillene i høringen og behandlingen av representantforslaget i Stortinget vil jeg vurdere hvordan saken skal følges videre opp.

Aleksander Stokkebo (H) [11:43:48]: Denne saken er et klassisk eksempel på at teori møter praktisk virkelighet. Siden Arbeiderpartiet la fram forslaget om skattesjokk for 800 småkraftverk, har mange kraftutbygginger stoppet opp, og ansatte har blitt sendt hjem.

Flere kraftverk meldte også om at de lå an til underskudd. Slikt blir det ikke mer kraft og lavere strømpriser av. Nå vet vi at løfter fra Arbeiderpartiet ofte blir brutt, enten det er snakk om ferjer eller småkraft, men nå er det Stortinget – inkludert Høyre – som fatter et vedtak som vi ikke kommer til å la regjeringen bryte for oss.

Jeg spør igjen, siden jeg ikke fikk svar i stad, og ber om et klart ja eller nei: Kan statsråden forsikre oss om at regjeringen i denne stortingsperioden ikke vil foreslå grunnrenteskatt på småkraft?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:44:43]: Det er riktig at det har vært en del medieoppslag om prosjekter som skal være stanset. Småkraft AS lister opp ti prosjekter som nå stanses umiddelbart. Det er ifølge dem allerede besluttet og iverksatt. Departementet har gått gjennom disse ti prosjektene, og ti av de ti prosjektene fikk konsesjon så tidlig som i årene 2014–2018. Alle disse prosjektene har allerede søkt om og fått innvilget utsatt byggefrist til 2025–2027. Det er åpenbart at de fikk tillatelse for mange år siden, og de har fortsatt ikke satt i verk tiltakene. Det kan umulig være et høringsforslag om grunnrenteskatt som gjør at disse prosjektene ikke

er iverksatt, for de fikk altså tillatelse for mange år siden. Dette er punkt én.

Punkt to: Vi har et godt system med høring. Det er for å få gode forslag og gode vurderinger. Jeg synes ikke man skal være redd for fakta, innspill eller – selvfølgelig – kritikk av høringsforslaget. Når vi har gjennomført høring, tar vi endelig stilling til hvordan vi går videre. Da vil vi selvfølgelig også ta hensyn til vedtak i forbindelse med det Dokument 8-forslaget som nå er til behandling.

Aleksander Stokkebø (H) [11:45:50]: Hvis vi skal legge regjeringens usikre og verst tenkelige scenario til grunn, snakker vi om rundt 0,1 TW kraft i mulige tilpasninger. Til sammenligning er det om lag ti ganger så mye småkraft i kø for å bli utbygd. De som skal investere i kraftproduksjon, tar allerede økonomisk risiko, og når de på toppen av det får politisk risiko og uforutsigbarhet fra finansministeren, risikerer vi at mange lar være å investere. Da blir det ikke mer kraft, men mindre kraft.

Forslaget som gjelder småkraft, er nok et eksempel på skattesjokk mot ren, norsk vannkraft, som vi vet er avgjørende for å få mer ren energi og for å få ned strømprisene.

Jeg spør igjen: Hvorfor lager regjeringen så mye uforutsigbarhet for ren, norsk vannkraft, og vil regjeringen respektere et stortingsvedtak om å legge bort forslaget om grunnrenteskatt på småkraft?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:46:48]: Det vi vet, er at de medieoppslagene er feil, i den forstand at det er selskaper som har fått konsesjon for lenge siden, men ikke brukt den. Det minner litt om valgkampen, hvor også høyrepartiene brukte veldig mange feil eksempler på hvordan skatt påvirker investeringer og verdiskaping.

Det andre vi vet sikkert, er at fra 2020 er det satt i drift 180 kraftverk, alle akkurat under 10 MW, mens det knapt er noen prosjekter mellom 10 MW og 20 MW – egentlig bare ett. Det indikerer virkelig at her tilpasser man seg skattesystemet og bygger ut mindre enn det man ellers ville ha gjort. Det betyr mindre kraft, større naturinngrep og mindre kraftforsyning til Norge. Så at det er uheldige konsekvenser av det systemet vi nå har, er åpenbart. Derfor har vi sendt på høring et forslag. Vi skal lytte til alle høringsinnspillene, og jeg mener det er en god norsk tradisjon at man på det grunnlaget endelig tar stilling til hva man gjør. Det jeg synes er underlig med høyrepartiene, er at de altså benekter det som er et faktum, nemlig at dagens system bidrar til redusert kraftutbygging, og så nekter de å diskutere alternativer i en høringsrunde.

Spørsmål 6

Fra representanten Bård Hoksrud til samferdselsministeren:

«Vil statsråden vurdere å utvide bestemmelsen i førerkortregelverket om å tillate totalvekt inntil 4 250 kg for førerkortklasse B til også å omfatte el-biler med rekkeviddeforlenger?»

Presidenten [11:47:55]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 7

Presidenten [11:47:54]: Dette spørsmålet, fra representanten Erling Sande til energiministerens, er overført til finansministeren som rette vedkommende.

Erling Sande (Sp) [11:48:04]: «Regjeringa har foreslått å innføre grunnrenteskatt på småkraftverk under 10 MW og sende tidlegare i haust eit slikt framlegg på høring. Framlegget har møtt massiv motstand. Eit representantforslag fremja av parti som samla har fleirtal i Stortinget, gjer det klart at regjeringa ikkje har fleirtal for å innføre ein slik skatt. Likevel har regjeringa enno ikkje trekt den pågåande høringa, noko som skapar stor uvisse.

Vil statsråden avslutte høringa om grunnrenteskatt på småkraft under 10 MW og skape ro i ei viktig næring?»

Statsråd Jens Stoltenberg [11:48:42]: Som representanten Sande vil være kjent med, har jeg nylig svart Stortinget – og representanten Stokkebø – på spørsmål om forslaget om reduksjon av nedre grense i grunnrenteskatten for vannkraft, som nå er på høring. Kraftverk under 10 MW omtales ofte som småkraftverk, men det er ikke små prosjekter. Et kraftverk rett under dagens nedre grense for grunnrenteskatt kan investere i størrelsesordenen 200 mill. kr, og produksjonen fra et slikt kraftverk kan tilsvare forbruket til 1 750 eneboliger. Samlet står kraftverk under 10 MW for en årsproduksjon på over 12 TWh, som tilsvarer forbruket i om lag 625 000 boliger.

Jeg mener at skatteregler bør skape minst mulig vridninger. Det betyr at skatteregler bør utformes slik at selskaper har insentiv til å bygge kraftverk som utnytter kraftpotensialet og gir den samfunnsøkonomisk beste utbyggingen. Gjennomførte kraftutbygginger viser klart at kraftverk tilpasses rett under nedre grense. Fra og med 2020 til august i år er det satt i drift 180 kraftverk under 10 MW – som om lag tilsvarer nedre grense for grunnrenteskatten. Derimot er det bare satt i drift ett kraftverk mellom 10 MW og 20 MW.

Dette er bakgrunnen for at regjeringen hører et forslag om redusert nedre grense. Høringsforslaget kan gi mer fornybar kraftproduksjon, samtidig som de samlede miljøkonsekvensene reduseres.

En vel utformet grunnrenteskatt med nøytralt skattegrunnlag vil gi de beste forutsetninger for stabile skattevilkår over tid. Uendret nedre grense vil videreføre en kjent svakhet i grunnrenteskatten. Et hinder for lønnsom, fornybar kraftproduksjon vil da fortsatt være til stede. Etter regjeringens vurdering er den beste løsningen å redusere nedre grense for grunnrenteskatt til 1 500 kVA, men også andre tilpasninger kan vurderes om disse viser seg å være mer hensiktsmessige.

Høringsinstituttet er viktig for å ivareta demokratiske rettigheter når offentlig politikk utformes. Solid utredning der fakta kommer fram og ulike hensyn veies mot hverandre, legger grunnlaget for gode beslutninger. Samtidig reduseres risikoen for en mer vilkårlig politikk preget av særinteresser. Høring av skatteforslag sikrer forutberegnelighet for selskapene og gir alle berørte muligheter til å komme med innspill.

Jeg mener derfor at høringen som nå pågår, bør gjennomføres. I lys av innspillene i høringen og behandlingen av representantforslaget i Stortinget vil jeg vurdere hvordan saken skal følges opp.

Erling Sande (Sp) [11:51:30]: Eg hørde finansministeren sitt føregående svar til representanten Stokkebø, og finansministeren argumenterer veldig godt for kvifor småkraft er viktig for å sikre norsk kraftproduksjon no. Det er først og fremst småkrafta som har bidrege med trygg energi dei siste åra også. Difor blir det eit så stort paradoks når den usikkerheita som no er i næringa, fører til at det blir realisert færre prosjekt. Det er ikkje tvil om at det no eksisterer ei usikkerheit blant dei som har planar for, eller vurderer, utbygging av småkraft.

Så har finansministeren gjenteke desse tala fleire gonger, også i svaret til representanten Stokkebø, altså 180 kraftverk under 10 MW og eitt over. Det etterlatne inntrykket er at det er 180 kraftverk som hadde potensial til å produsere ein effekt på meir enn 10 MW, men det er ikkje tilfellet. Då har eg lyst til å stille dette oppfølgingsspørsmålet: Kor stor del av desse er det finansministeren reknar med kunne vore bygde med ein større effekt?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:52:34]: Det vi vet helt sikkert, er at norsk vassdragsnatur ikke er utformet slik at det bare er lønnsomt å bygge ut opp til 10 MW, og så er det plutselig stopp opp til 20 MW. Det er helt åpenbart at det skyldes tilpasning til skattesystemet. Kommer en over 20 MW, begynner fordelene ved skala å være så stor at det oppveier skatteulempen, men når

det er praktisk talt null utbygging mellom 10 og 20 MW, er det helt åpenbart at det skyldes skattetilpasning.

Det er altså et stort kraftpotensial som ikke utnyttes. Det betyr et samfunnsøkonomisk tap, men det betyr først og fremst mindre kraft og høyere kraftpriser. Det er veldig uheldig at man ikke er villig til å se på hvordan man kan gjøre noe med det, for å sikre mer kraft, mer inntjening til landet og flere større prosjekter.

Vi har en høring, og da skal vi lytte til alle gode innspill, men vi mener at noe av den skremnelsen som er i mediene nå, er feil. Vi har undersøkt de ti eksemplene som har blitt offentliggjort av Småkraft AS. Ni av dem fikk konsesjon i perioden 2014–2018, og en har utsatt iverksettelsen av disse prosjektene lenge før denne høringen, så det er helt åpenbart at det ikke er høringen som er problemet, men andre ting, som f.eks. lønnsomheten i prosjektene. Det er synd at Senterpartiet ikke er med på å få ut mer kraft.

Erling Sande (Sp) [11:53:48]: Det einaste som kan rettferdiggjere høyringa og forslaget, er at skattetilpassingsproblematikken er så stor at ein kan risikere at ein del av dei mindre kraftverka ikkje blir bygde ut på grunn av usikkerheit. Det er det som er tilfellet no. Dette har stortingsfleirtalet sett og påpeika, og det er eit fleirtal i denne salen som seier klart og tydeleg frå at ein ikkje ønskjer grunnrenteskatt på kraftverk under 10 MW. Så det enkle spørsmålet er: Har regjeringa tenkt å følgje opp det fleirtalet i denne salen tydeleg seier, eller har ein tenkt å fortsetje arbeidet, med den konsekvensen at uroa i denne næringa held fram, og at vi ikkje får realisert ny energi raskt?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:54:36]: Forslaget er ikke behandlet i denne salen ennå. Det er klart at regjeringen legger vekt på og selvfølgelig følger vedtak som fattes i Stortinget, men dette er en sak som er til behandling, og en sak som er på høring. Vi mener det er lurt å gjennomføre høringen, og høringen vil også bli gjennomført, så vidt vi forstår, før saken behandles i salen. Da har man mer kunnskap.

Det andre er at et godt utformet grunnrenteskattesystem ikke vil redusere investeringene. Det er riktig at overskuddet i enkeltprosjekter kan bli mindre, men avkastningen per krone blir den samme, fordi skattesystemet tar noe av inntektene, men tar en tilsvarende andel av utgiftene. Så lønnsomheten, avkastningen per krone som er investert, blir den samme med et godt grunnrenteskattesystem. Derfor har vi grunnrente i oljesektoren, i vannkraftsektoren og på andre områder også. Det bidrar ikke til å hindre investeringer, men det bidrar til at vi hindrer uheldige tilpasninger. Det er altså ikke slik at norsk vassdragsnatur er slik laget at det er

praktisk talt null potensial mellom 10 og 20 MW, det er skattesystemet som gjør det.

Presidenten [11:55:40]: Da er klokken straks 12, og Stortinget avbryter møtet slik at representantene kan delta ved utdelingen av Nobels fredspris. Møtet settes igjen kl. 15.30.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 11.55.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 15.30.

President: Ingrid Fiskaa

Sak n r. 2 heldt fram [15:30:14]

Ordinær spørretime

Spørsmål 8

Bjørn Larsen (FrP) [15:31:00]: «Statsråden har tidligere uttalt at det ikke er noe i veien for at utbyggere kan søke om å få bygge kjernekraftverk. Norsk Kjernekraft AS har søkt om lov til å utrede ti kraftverk. Disse prosjektene kan skape tusenvis av arbeidsplasser i distriktene, gi nye muligheter for leverandørnæringen til olje- og gassbransjen og øke norsk kraftproduksjon med mer enn 60 pst. Den første søknaden ble levert for mer enn to år siden.

Når kan Stortinget regne med at statsråden vil fastsette utredningsprogrammene for disse prosjektene?»

Statsråd Terje Aasland [15:31:37]: Det er helt riktig oppfattet at vi ikke har et forbud mot kjernekraft i Norge. Derfor har jeg sagt at det heller ikke er noe i veien for å søke om det. Vi har en pragmatisk tilnærming til akkurat det spørsmålet.

Det er imidlertid slik at det er krav om konsesjon for å kunne etablere den typen virksomhet. Mitt departement har mottatt ni meldinger med forslag til utredningsprogram fra Norsk Kjernekraft AS, som ønsker å utrede muligheten for å etablere kjernekraft flere steder i landet. I tillegg har selskapet levert en tilsvarende melding til Sysselmeisteren på Svalbard.

Det norske kraftsystemet har aldri hatt kjernekraftproduksjon. Vi har derfor ikke erfaring med saksbehandling av slike saker. Det som uansett er klart, er at kjernekraft ikke bare er et energipolitisk og energifaglig spørsmål. Det berører en rekke samfunnshensyn. Derfor fikk Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Norges vassdrags- og energidirektorat i oppgave å utarbeide en

felles innstilling til utredningsprogram for det første prosjektet Norsk Kjernekraft meldte, på Taftøy næringspark i Aure og Heim kommuner. Direktoratene overleverte en felles innstilling til departementet i september.

Vår vurdering er at de ulike sektormyndighetenes ansvarsområder er ivaretatt i den innstillingen. Kjernekraft kan imidlertid ha en grenseoverskridende negativ miljøkonsekvens. Norge er derfor forpliktet etter Espoo-konvensjonen til å involvere potensielt berørte land og har sendt direktoratenes innstilling på internasjonal høring. Mottakerlandene er Sverige, Danmark, Finland, Storbritannia, Estland, Latvia, Tyskland og Østerrike.

Når høringen etter Espoo-konvensjonen er gjennomført, må eventuelle merknader innarbeides. Deretter er det vår intensjon å fastsette et helhetlig utredningsprogram for prosjektet i Aure og Heim så snart som overhodet mulig. Jeg er opptatt av at vi kommer i gang med konsekvensutredningen så raskt som mulig.

Regjeringen har også oppnevnt et utvalg som skal utrede kjernekraftens eventuelle rolle i det norske kraftsystemet. Dette utvalget leverer sin utredning i april neste år, altså om ikke veldig lenge. Utvalget skal gjøre en bred gjennomgang og vurdering av ulike sider ved en eventuell framtidig etablering av kjernekraftverk i Norge.

Regjeringen vil avvente utvalgets vurderinger før det tas stilling til videre behandling av de øvrige meldingene som Norsk Kjernekraft har fremmet og sendt inn. Det innebærer at disse sakene stilles i bero inntil videre og vil bli vurdert i lys av kjernekraftutvalgets utredning og oppfølging av denne. Det gjelder også for det meldte prosjektet på Svalbard.

Bjørn Larsen (FrP) [15:34:24]: Jeg takker for svaret. Det stemmer at etter at jeg sendte inn spørsmålet til energiministeren, har departementet beordret Miljødirektoratet til å sende prosjektet i Trondheimsleia på internasjonal høring. Det er et steg i riktig retning.

I 2024 gjennomførte Energidepartementet en høringsrunde for det første av de ni kjernekraftprosjektene som da var meldt inn til departementet. Høringen varte i seks måneder. Slagordet til statsråden har vært at vi trenger mer av alt, raskere. Bør ikke da statsråden starte høring av de øvrige ni prosjektene mens vi venter på kjernekraftutvalgets rapport?

Statsråd Terje Aasland [15:35:06]: Nei, det mener jeg vil være feil. Det er fordi kjernekraft og etablering av det, når vi begynner å komme til realitetene, helt sikkert vil bli mye omdiskutert. Da er det viktig at vi har et best mulig faglig fundament for å gå videre med eventuelle nye, andre søknader. Det får vi gjennom den offentlige utredningen som blir levert i april, som vil belyse spørsmål som er viktige å få avklart i det videre arbeidet

knyttet til eventuelt bruk av kjernekraft i kraftsystemet i Norge. Jeg tror også at den konsekvensutredningen en skal gjøre i tilknytning til Aure og Heim kommuner, vil være viktig for å hente inn mer kunnskap om hvordan de private aktørene vurderer hvordan det er mulig – eventuelt ikke mulig – å etablere kjernekraft i det norske kraftsystemet.

Bjørn Larsen (FrP) [15:36:07]: Det er Energidepartementet og statsråden som har ansvaret for å utvikle og ivareta Norges energiforsyning. I løpet av Støre-regjeringens periode har det i praksis ikke vært gitt ny konsesjon til ny kraftproduksjon. Det er lite som tyder på at dette vil endres i løpet av de neste fire årene, med mindre det settes fortløpende i behandlingen av kjernekraft. Har energiministeren en målsetting om å gi konsesjon til et kjernekraftverk i løpet av inneværende stortingsperiode?

Statsråd Terje Aasland [15:36:36]: Jeg setter ikke slike mål, men hvis Norsk Kjernekraft svarer ut utredningsprogrammet på en god og tillitsfull måte, slik at det kan tas til konsesjonsbehandling, skal vi sørge for at konsesjonsbehandlingen blir så rask som overhodet mulig. Jeg minner igjen om at dette er det første kjernekraftverket som eventuelt blir etablert i Norge på kommersiell basis, og det er viktig at man har den grundigheten som skal til, for å få belyst ulike sider av kjernekraftproblematikken i tilknytning til det. Ellers er jeg ikke enig i premisset for spørsmålet. Det var da representantens parti Fremskrittspartiet hadde sin regjeringperiode, at man f.eks. stanset vindkraftutbyggingen på land – stoppet konsesjonsbehandlingen. Nå er vi i gang med det igjen. Vi har flere saker til behandling i NVE. Vi har vannkraft tilsvarende 2 700 MW, som er et formidabelt tall, til konsesjonsbehandling i NVE når det gjelder utvidelse og effektforsterkninger i vannkraften.

Spørsmål 9

Fra representanten Hanne Beate Stenvaag til kommunal- og distriktsministeren:

«Premieavviket i norske kommuner utgjør nå om lag 70 mrd. kr, noe som er forårsaket av at kommunenes pensjonsutgifter er underfinansiert av staten. Dette innebærer både at kommuneregnskapene gir inntrykk av at økonomien er bedre enn den er, og at norske kommuners likviditet, betalingsevne, blir stadig verre.

Hvordan vurderer statsråden betydningen av premieavviket for norske kommuner generelt, og særlig med tanke på likviditetssituasjonen, og hva vil statsråden gjøre for å bedre situasjonen?»

Spørsmål 10

Fra representanten Finn Krokeide til kommunal- og distriktsministeren:

«Regjeringen vil overføre Gran kommune fra Innlandet til Akershus. Det vil de til tross for at innbyggerundersøkelsen om spørsmålet viste at et flertall av innbyggerne i Gran kommune ønsket å bli i Innlandet. Beregninger gjort av nettstedet Poll of polls – basert på gjeldende innbyggertall – viser at Nordland sannsynligvis mister et stortingsmandat til Akershus om Gran kommune overføres fra Innlandet til Akershus.

Hvorfor er det så viktig for denne regjeringen å trosse folkeviljen i Gran for å svekke Nordlands representasjon på Stortinget?»

Presidenten [15:37:44]: Spørsmåla 9 og 10 er utsette.

Spørsmål 11

Presidenten [15:37:46]: Dette spørsmålet, frå representanten Tom Staahle til kommunal- og distriktsministeren, vil bli svara på av arbeids- og inkluderingsministeren på vegner av kommunal- og distriktsministeren, som er bortreist.

Tom Staahle (FrP) [15:37:59]: «I Ullensaker har antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn økt med 311 pst. på 15 år fra 4 053 til 16 662 personer. I kommunen har nesten fire av ti innvandrerbakgrunn. Endringen i demografi utfordrer kommuneøkonomien og utenforskapet dramatisk.

Hvordan mener statsråden kommunen skal løse kostnadsøkningen dette gir?»

Statsråd Kjersti Stenseng [15:38:27]: Det er mange kommuner og fylkeskommuner som opplever den økonomiske situasjonen som utfordrende, og det viktigste regjeringen kan bidra med, er å jobbe for gode rammebetingelser for kommunene og for kommunesektoren som helhet. For regjeringen er det viktig å sikre kommunesektoren et godt og forutsigbart inntektsgrunnlag som bidrar til økonomisk balanse, slik at innbyggerne, uavhengig av bakgrunn, kan få et godt tjenestetilbud. Det er samtidig viktig å understreke at kommunene har et selvstendig ansvar for å tilpasse aktivitetsnivået til inntektene de har, gjennom gode prioriteringer og gode lokale løsninger. Det vet jeg også at kommunene gjør.

Kommunenes frie inntekter øker hvert år med anslåtte merkostnader som følge av demografiske endringer, og endringer i innbyggertall og demografi for den enkelte kommune fanges opp gjennom kriteriene i inn-

tektssystemet. Et av hovedmålene med inntektssystemet er å utjevne kommunenes forutsetninger for å kunne levere likeverdige tjenester til sine innbyggere. I fjor la vi fram en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene, som bl.a. sikrer en jevnere fordeling av skatteinntektene mellom kommunene. Nå som mange kommuner opplever en krevende økonomisk situasjon, er det viktig med et inntektssystem som er faglig oppdatert, og som omfordeler skatteinntekter på en bedre måte.

Gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet får kommunene kompensasjon for ufrivillige kostnadsforskjeller mellom kommunene, bl.a. knyttet til befolkningssammensetning og sosioøkonomiske forhold. Kriterier som fanger opp forskjeller i levekår, bl.a. flyktninger uten integreringstilskudd, innvandrere mellom 6 og 15 år og personer med lav inntekt, har samlet sett fått større vekt i det nye inntektssystemet. I tillegg ble det gjort endringer i kommunenes skattegrunnlag, og graden av utjevning av skatteinntekter har økt. Dette er endringer som har kommet kommuner som Ullensaker til gode.

Regjeringen har prioritert kommunesektoren, og sektoren har fått om lag 15 mrd. kr i vekst i frie inntekter i inneværende år. Neste år styrker vi kommuneøkonomien ytterligere, og det legges opp til en vekst i de frie inntektene til kommunesektoren på om lag 8,3 mrd. kr.

Samtidig kan ikke situasjonen i kommunene løses med penger alene. Kommunesektoren står også overfor store omstillinger i årene som kommer, ikke minst fordi demografien endrer seg. Mange kommuner har gjort mye allerede og står midt i omstillingen. Det er nødvendig å gi kommunene større frihet i oppgaveløsningen. Derfor har regjeringen satt ned en kommunekomisjon, som går gjennom statens styring av kommunesektoren, og den leverer sin første rapport på nyåret.

Tom Staahle (FrP) [15:41:15]: Jeg kan ikke si at jeg er veldig overrasket over svaret, men én ting deler jeg statsrådets syn på, og det er at kommunene trenger mer frihet. Beregningsutvalget viste høsten 2024 at i inneværende års statsbudsjett får kommunene i snitt dekket under 92 pst. av merutgiftene til bosetting og integrering, noe som er en kraftig nedgang fra 97,3 pst. i 2022. Utvalget pekte særlig på økte utgifter til sosialhjelp og boliger, og på at flere som kommer i arbeid, likevel er avhengige av supplerende sosialhjelp. Dette gjelder i høy grad Ullensaker. Mener statsråden fortsatt at kommunene reelt sett blir kompensert gjennom inntektssystemet, når statens egne beregninger viser det motsatte?

Statsråd Kjersti Stenseng [15:41:59]: Integreringstilskuddet skal dekke den gjennomsnittlige kostnaden

kommunene har med bosetting og integrering av flyktninger. Jeg tror det viktigste vi kan gjøre i fellesskap, stat og kommune, er å sørge for at flere blir selvforsørget, at flere kommer seg i arbeid. Ikke minst ser vi at mange kommuner – og Ullensaker er en av de kommunene – får et uforholdsmessig stort antall sekundærflyktninger, altså mennesker som flytter til kommunen fra sin opprinnelige bosettingskommune. Det vet vi er en stor belastning, og jeg forstår at kommuner som Ullensaker synes det er krevende. Men jeg tror det aller viktigste vi kan gjøre i fellesskap, er å sørge for at flere kommer i arbeid raskt, og sørge for at vi forsterker integreringspolitikken, som også betyr at kostnadstrykket blir mindre for kommunene.

Tom Staahle (FrP) [15:42:50]: Jeg takker for svaret. Jeg blir ikke beroliget. I perioden fra 2015 til 2024 har Ullensaker kommunes frie inntekter ligget på mellom 90 pst. og 94 pst. av landsgjennomsnittet, og vi er nå en av de kommunene i landet som har de laveste frie inntektene per innbygger. Samtidig har altså kommunen hatt landets sterkeste befolkningsvekst, med 35,3 pst., og en markant økning i antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn. Bare siden 2019 har befolkningen økt med nesten 7 000 personer totalt sett, og andelen med innvandrerbakgrunn har økt fra rundt en femtedel til nær 40 pst. i samme periode. Fra 2019 til i dag har regnskapsførte utgifter til sosialhjelp for flyktninger isolert sett økt med 562,6 pst. Hvordan ser statsråden for seg at kommuner som både vokser raskt, som Ullensaker gjør, og har høy integreringsbelastning, skal klare å opprettholde tjenestene sine, når de frie inntektene systematisk ligger under landsgjennomsnittet?

Statsråd Kjersti Stenseng [15:43:49]: Kommunene gjør tøffe prioriteringer i budsjettene sine for å klare å prioritere de viktigste velferdstjenestene, og jeg vet at kommuner som Ullensaker, som har en høy andel på sosialhjelp, har forholdsmessig høye utgifter på dette området. Jeg tror det aller viktigste vi kan gjøre, er å bidra til at vi får spredt bosetting, at vi målretter bosettingen på en bedre måte. Det er også derfor vi har skjerpet anmodningskriteriene, for vi vet at en stor andel av dem som går på sosialstønad, er flyktninger eller innvandrere. Det å styre bosettingen og se på tiltak som kan forebygge sekundærflytting, slik at folk blir boende i sin bosettingskommune, vil også være et bidrag til at de kommunene som nå opplever en opphopning av levekårsutfordringer, blir avlastet, ved at færre flytter til kommunen og er avhengige av sosialstønad.

Det er også et privilegium for en kommune å vokse og få nye innbyggere – det betyr jo også skatteinntekter – men jeg skjønner at det også betyr press på kommunale tjenester.

Spørsmål 12

Frå representanten Stig Atle Abrahamsen til kommunal- og distriktsministeren:

«Det er et stort behov for å bygge flere omsorgsboliger for eldre, samtidig som norske kommuner står i en svært krevende økonomi. Prosjekter hvor private utbyggere bygger mens kommunen har en avtale om tilvisning av boliger, er et godt virkemiddel for å få fortgang i utbyggingen. Dette er et stort ønske i mange kommuner, som f. eks Askøy. Regjeringen har dessverre gjennom Husbankens tildelingsbrev for 2025 satt en stopper for tilskudd til slike prosjekter.

I lys av mangelen på boliger, vil statsråden endre dette for 2026?»

Presidenten [15:44:56]: Spørsmål 12 er utsett.

Spørsmål 13

Marius Arion Nilsen (FrP) [15:45:12]: «Den tyske industriorganisasjonen BDI roper et høyt varsku om framtiden til tysk økonomi. Problemene skyldes bl.a. høye energikostnader for landets selskaper. Det planlegges en treårig strømstøtteordning for industrien, «Industriestrompreis», med et tak på fem eurocent per kilowattime. Tysk industri mener at støtteordningen ikke er tilstrekkelig og ønsker å endre EU-reglene som setter begrensninger på støtte.

Mener statsråden at det å kopiere EUs regler for energi og klima gir bedre eller dårligere norsk konkurransekraft?»

Statsråd Cecilie Myrseth [15:45:49]: Overordnet går det godt i norsk økonomi, med høyere vekst i 2025 enn året før. Vi har lav ledighet og utsikter til en videre reallønnsvekst. Det går altså godt i norsk økonomi, men det er også noen utfordringer. Vi har geopolitiske endringer, klima- og miljøutfordringer og store teknologiske skifter. Det betyr at industrien nå står oppe i en stor omstilling. Derfor la regjeringen tidligere i år fram en ny stortingsmelding for industrien, med overskriften Konkurranseskraft for en ny tid.

Når det gjelder energi, slår også industrimeldingen fast at tilgangen på ren og rimelig kraft fremdeles skal være et norsk konkurransefortrinn. Selv om vi er integrert i felles kraftmarkeder, forventer NVE fortsatt kraftoverskudd og lavere strømpriser i Norge enn i Europa de neste tiårene. I Norge har den kraftkrevende industrien i all hovedsak langsiktige kontrakter på strøm som også ivaretar konkurransekraften.

Regjeringen har satt i verk en rekke grep for å sikre fortsatt ren og rimelig kraft for den norske industrien

framover. Det begynner vi nå å se resultatene av. Vi kunne nylig lese i media at NVE forventer en ny kraftboom i Norge med betydelig kraftutbygging, etter flere år hvor det er gitt få konsesjoner. Situasjonen i Norge er derfor ikke lik situasjonen i Tyskland, hvor den tyske industriorganisasjonen BDI sier at tysk økonomi er i sin dypeste krise siden andre verdenskrig, og energiprisene er svært høye.

Norge er tett integrert med europeiske verdikjeder, og Europa er Norges aller viktigste eksportmarked. Derfor er vi tjent med at Europa lykkes. Det handler ikke om å kopiere EUs regler, men om å delta i et felles marked med felles regelverk. Så gjøres det vurderinger av om nye EU-regler er relevante for EØS-avtalen, og om de er akseptable for Norge.

Når det gjelder klima, er ambisjonene høye i både EU og Norge, og vår klimapolitikk er tett knyttet til EUs, bl.a. gjennom kvotemarkedet. Samtidig gir EU-reglene oss mulighet til å forhindre karbonlekkasje gjennom CO₂-kompensasjonsordningen.

Industrien selv peker på at markedsadgang er et av deres viktigste rammevilkår, sammen med tilgangen til ren og rimelig kraft. I lys av handelsuroen etterspør også næringslivet raskere behandling av nytt regelverk for å sikre fortsatt god markedsadgang.

Jeg tror dette sier noe sentralt om hva som er viktig for den norske konkurransekraften, og det er også regjeringen veldig opptatt av å følge med på framover.

Marius Arion Nilsen (FrP) [15:48:40]: Jeg takker for svaret, og jeg er enig i at vi er bedre stilt enn EU, men konkurransen er jo global. Det er lavere strømpriser enn i Europa, og kraftkrevende industri får tilgang på langsiktige kontrakter, men det er ut fra hva strømprisnivået er, og det er en global konkurranse.

Nylig ble en rapport om tyskernes «Energiewende» lagt fram, og flere industriledere og den tyske næringsministeren selv omtaler det som en konkurserklæring. Som det ble nevnt av statsråden, omtaler industriorganisasjonen BDI det som den dypeste krisen siden andre verdenskrig.

Likevel er det til EU vi ser når vi skal lage energi-, industri- og klimapolitikken. Det er det som er veldig paradoksalt. Det som har feilet i Europa, virker å være oppskriften på det man skal gjøre i Norge. Så jeg ønsker fremdeles at statsråden forklarer meg hvorfor man i såpass stor grad ønsker å knytte seg tettere til og kopiere det som har feilet i Europa.

Statsråd Cecilie Myrseth [15:49:45]: Jeg vet ikke helt om jeg følger representanten i det som nå er spørsmålet. Jeg har nettopp svart at dette ikke handler om å kopiere regler fra EU. Om man snakker med Norsk Industri, noe jeg synes alle representanter i denne salen

burde gjøre, er de tydelige på at vi nettopp er nødt til å være tett integrert med det som skjer i Europa. Det er det som sikrer industrien, og som sikrer arbeidsplassene i lokalsamfunnene her hjemme.

Ren, fornybar og rimelig kraft skal være et konkurransefortrinn i Norge. Man kan ikke sammenligne Norge og Tyskland på pris. Derfor er det viktig at vi også får opp takten på utbygging, noe energiministeren på vegne av regjeringen er godt i gang med. Da er det veldig synd at FrP er imot veldig mye av det som skal til for å få på plass mer fornybar energi som industrien etterspør.

Marius Arion Nilsen (FrP) [15:50:36]: Takk for svaret, men jeg deler ikke den virkelighetsbeskrivelsen. Jeg helt enig i at tilgang på rikelig ren energi har vært et konkurransefortrinn de siste 100 årene og kommer til å være et norsk konkurransefortrinn også de neste 100 årene. Det er derfor det er så rart at regjeringen fører en politikk som reduserer dette konkurransefortrinnet. Man knytter seg stadig tettere til Europa. Man har stadig tettere samarbeid innen både energi, industri og næring. Og ja, det er riktig at Europa er vårt største marked. Samtidig ser man nå, når det gjelder industri og ferrolegeringers minstepris og toll, at Europa går mot Norge som de selv ønsker, når det passer dem.

Når man ser de varskuene som ropes fra tyskerne, hvorfor tar man ikke rev i seilene og endrer en del av den energi-, nærings- og industripolitikken som føres, sånn at man slipper å gå i fellen? Hvorfor tar man ikke nå en kursendring, når man ser kollapsen og deindustrialiseringen i Europa?

Statsråd Cecilie Myrseth [15:51:39]: Det var mange ord og beskrivelser om både Tyskland og hva man i retorikk mener om politikken som føres i Norge, men jeg hørte veldig lite konkret om hva man egentlig etterspør. Hvor er det egentlig man mener at man skal gå?

Denne regjeringen har sikret et taktskifte når det gjelder å prioritere å få opp nye prosjekter for fornybar energi. Det kan man se resultatet av nå. Ikke minst må takten opp for å få på plass den infrastrukturen, det nettet, som industrien trenger. Da kan man altså ikke si nei til fornybar energi. Da kan man ikke si nei til at man skal prioritere – hvor også det offentlige skal stille opp for at industrien skal kunne omstille seg til å få på plass nye, grønne, effektive løsninger, som f.eks. virkemiddelapparatet bidrar til, for å sikre konkurransekraften framover.

Jeg mener vi er på riktig kurs. Det betyr ikke at vi ikke har mange oppgaver å løse, for det har vi, og dem skal vi ta tak i framover.

Spørsmål 14

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:53:03]: «I Aftenposten 4. desember kan man lese at elever blir utsatt for uønsket og skadelig innhold på skolens nettbrett, og at nettsider brukt til flere tusen nettovergrep mot barn ikke er sperret. Dette er en alvorlig systemsvikt. Deler vi ut nettbrett til barn, er det vårt ansvar å sikre trygg bruk. I dag opplever foreldre at barn har tilgang til porno, vold, algoritmestyrt innhold og YouTube uten grenser.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at alle skoler har effektive sperrer mot uønsket og skadelig innhold for barn på skolens nettbrett?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:53:33]: Jeg er glad for at også representanten og hennes parti, Høyre, nå engasjerer seg i denne problemstillingen. Det må jeg innrømme at jeg har savnet de siste årene.

Det er en uholdbar situasjon at elever kan få tilgang til uønsket innhold som vold, pornografi og reklame på skolens digitale enheter. Artikkelen representanten viser til, synliggjør svært uheldige sider ved skolenes digitalisering.

Slik norsk skole er organisert, er det skoleeier som har ansvaret for barns sikkerhet og personvern når de tar i bruk kommunens digitale enheter. Det er skoleeier som skal vurdere hvilke apper og nettsteder elevene skal ha tilgang til, i tråd med lovverket.

Det er tydelig at kommunenes og skoleeierens arbeid med elevenes personvern, sikkerhet og beskyttelse mot skadelig innhold varierer. Mye tyder på at altfor mange kommuner tillater filtre som gir tilgang til reklame og sosiale medier, som er en åpenbar distraksjon for elever.

Allerede i fjor oppfordret jeg i brev sammen med KS alle kommuner til å legge inn listen fra Kripos for å stoppe nettsider der barn kan kontaktes av ukjente, og jeg fikk Utdanningsdirektoratet til å lage klare anbefalinger om alderstilpasset filter og om at datamaskiner bare skal tas med hjem dersom skoleeier har sikret maskinene mot skadelig innhold.

Vi kan ikke ha det slik at elevene ikke har et trygt og godt skole- og læringsmiljø. Derfor vil jeg sende et brev til alle landets kommuner og skoleeiere og tydelig understreke ansvaret deres for et trygt og godt digitalt skolemiljø også når elevene bruker skolens enheter hjemme. Det innebærer at skoleeiere og kommuner må se til Udirs veileder og sette opp filter etter anbefalingene der. Klarer ikke kommunene og skoleeierne å sikre elevenes digitale enheter, skal de heller ikke sendes med elevene hjem.

Vi må i samtaler med kommunene for å finne ut hvor problemene egentlig ligger, og jeg vil se til kom-

mende resultater fra spørningen til Skole-Norge, der kommunenes og skoleeierens bruk av filter er tema. Om resultatene viser at flere kommuner ikke klarer å følge anbefalingene, må vi stramme inn føringene ytterligere. Jeg er i dialog med Udir om dette.

Det er voksne, kommuner og skoler som har ansvaret for å beskytte ungene våre, også digitalt. Jeg forventer at nasjonale anbefalinger blir tatt på alvor i kommunene og av skoleeierne. Om norske kommuner ikke er i stand til å beskytte ungene mot skadelig innhold, må vi ta tydeligere nasjonale grep.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:56:00]: Jeg kan i hvert fall forsikre statsråden om at Høyre, og også Høyre lokalt, er veldig opptatt av denne problemstillingen. At Utdanningsdirektoratets veiledninger kom f.eks. ganske tett influert av det som skjer i Oslo – for Oslo var tidligere ute med retningslinjer på nettopp filtre på skolens nettbrett – viser den bekymringen som jeg kanskje tror statsråden og jeg deler, nemlig at barns digitale hverdag er like ekte som skolegården, og at det skal være trygt.

Jeg synes det er interessant at statsråden sier at hun skal sende et nytt brev. Jeg tror det er veldig bra med brev og veiledninger, men jeg tror også kommunene opplever at de får veldig mye av både pålegg, oppgaver og veiledninger. Så spørsmålet er mer: Kan Utdanningsdirektoratet – og bør statsråden – gå sammen med kommunene og faktisk sikre at de får mer praktisk bistand og veiledning? I kommunene har de ikke over 400 ansatte, som man har i Utdanningsdirektoratet. De har kanskje en halv ansvarlig i IT-avdelingen som skal håndtere denne utfordringen, og da burde kanskje også veiledningen og bistanden fra Udir være litt mer praktisk og litt mindre på skrivebordet i Oslo.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:57:00]: Ja, og det er nettopp derfor vi må ha en god samtale med kommunene om nettopp denne problematikken. Jeg opplever at vi har et felles mål, og vi bør i hvert fall være tydelige på at hvis enhetene ikke er sikret, kan de heller ikke brukes, og i hvert ikke under noen omstendigheter sendes med hjem uten at det er voksne til stede der hjemme.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:57:22]: Det er jo fint at den dialogen nå skal skje, men vi står i en situasjon hvor dette er en alvorlig systemsvikt mange steder i landet. Det er mange kommuner som har tatt noen grep, men det er også mange kommuner som ikke helt vet hvilke filtre de eventuelt skal innføre, og hvilke sider eller læringsmidler som skal være tillatt. De retningslinjene som er kommet, er fine, men de er også

noe vage – jeg vil si at for en del kommuner er det fortsatt uklart hvordan dette skal iverksettes i praksis.

Jeg er glad for at statsråden svarer på mitt spørsmål, som er hva hun skal gjøre framover. Det er litt foruroligende at det hun svarer, er at hun skal sende et brev. Jeg håper vel at statsråden kan være tydeligere på at hun nå skal sikre at Udir jobber mer praktisk rettet mot kommunene og bistår særlig små kommuner, som kanskje ikke har kompetansen eller ressursene i denne veldig krevende kommuneøkonomien til å håndtere denne utfordringen på toppen av de utfordringene vi ellers har i skolen, som er fallende læringsresultater, særlig i lesing og regning.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [15:58:24]: Jeg vil ikke bare sende et brev, og det var heller ikke det jeg sa i mitt svar til representanten. Jeg vil ha dialog med kommunene, slik som jeg har hatt gjennom disse årene, om nettopp denne problematikken. Det var derfor denne veilederen kom på plass, det er derfor vi også utvikler støttetjenester knyttet til digitaliseringen til kommunene på bakgrunn av den dialogen vi har med kommunene, og det er derfor vi også har en læremiddelkatalog, slik at kommunene kan ta den i bruk for å hjelpe dem med hensyn til digitaliseringen. Vi har altså flere grep som er en pågående dialog med kommunene for å få til bedre resultater, og jeg har sagt tydelig i svar til representanten at jeg også vil vurdere å legge strammere føringer til grunn i den veilederen som gjelder.

Så vil jeg bare gjenta at jeg forstår at anbefalingene kan være krevende å følge opp administrativt. Det er i min verden ikke et godt nok argument for å sende nettbrett og pc-er med tilgang til skadelig innhold med hjem.

Spørsmål 15

Amalie Gunnufsen (H) [15:59:29]: «Regjeringen skryter av lav arbeidsledighet. Unge som aldri har hatt en jobb, har ikke krav på støtte og fanges heller ikke opp i Nav-tallene. Arbeidskraftundersøkelsen på sin side avslører en økning i arbeidsledighet for aldersgruppen 15–24 år fra 11,9 pst. til 15,5 pst. på bare ett år.

Er statsråden enig i at glansbildet om lav ledighet i Norge må nyanseres, og at den økte ungdomsledigheten er et alvorlig samfunnsproblem?»

Statsråd Kjersti Stenseng [16:00:06]: Ja, arbeidsledigheten blant personer under 25 år har økt det siste året, og økningen startet sommeren 2022, fra et lavt nivå. Arbeidsledigheten i ungdomsgruppen er nå høyere enn gjennomsnittet for de siste 15 årene. Økningen i ungdomsledigheten de siste tre årene skyldes i liten

grad mangel på jobber, men mer at det er flere som ønsker å jobbe. Etter pandemien har vi sett at også sysselsettingen i ungdomsgruppen har økt mye og kommet opp på et høyt nivå. Det er flere unge som vil jobbe, og det er flere unge som er i jobb.

De fleste unge som er arbeidsledige, er under utdanning. Den gruppen regjeringen er særlig opptatt av og også særlig bekymret for, er de unge som er verken i jobb eller i utdanning. Om lag 7 pst. av 15–29-åringene er utenfor arbeid og utdanning, jamfør tall fra arbeidskraftundersøkelsen for 2024. Det har ikke vært en tydelig økning i den andelen over tid.

Regjeringen har en rekke program og aktiviteter for å øke aktiviteten blant unge som faller utenfor:

Ungdomsgarantien gir unge en fast kontaktperson i Nav og tidlig, tett og tilpasset oppfølging.

Ungdomsløftet skal styrke innsatsen ytterligere og også prøve ut nye forsøk for å få flere inn i arbeid og aktivitet.

Vi skal sette i gang et nytt rekrutteringsprogram i 2026 som handler om å rekruttere flere til helse- og omsorgssektoren, å lette veien for unge som er i Nav, og som skal få en fot i inn i arbeidslivet inn i helse- og omsorgssektoren.

Ungdomsprogrammet med en ny inntektssikring for unge, som ikke er betinget av å ha en diagnose, men heller deltakelse i arbeidsrettet aktivitet, er et annet forsøk.

Etter et år med lav økonomisk vekst har vi sett tegn til bedre konjunkturer, og regjeringen forventer at aktiv innsats og bedre økonomiske tider i sum også vil bidra til økt sysselsetting blant unge i 2026.

Amalie Gunnufsen (H) [16:02:17]: Jeg tror noe av poenget med at det er nettopp arbeidskraftundersøkelsen som fanger opp denne typen ledighet, er at man der stiller spørsmålet: Har du søkt en jobb? Jeg er enig i at noen av disse tendensene skyldes at det er flere som ønsker å jobbe. Det er ikke så rart at folk rett og slett ønsker å spe på en stram studentøkonomi. Det er mange som har fått dårligere råd i Norge de siste årene. Når man ser at ledigheten fra Q1, første kvartal, til Q3, tredje kvartal, har økt fra 4 pst. til 4,7 pst., ser man at det særlig er dem i alderen 15–24 år den har økt hos.

Det er noe grunnleggende rart på gang i arbeidsmarkedet, for mens bedrifter og kommuner etterspør arbeidskraft, ser man fra både statistikk og eget nettverk at innstegsjobbene for nyutdannede synker, og at gruppen med dem som er ferdig utdannet, sliter med å få sin aller første jobb som ikke bare er deltids- og sommerjobb.

Statsråd Kjersti Stenseng [16:03:21]: Det er bra at flere unge vil jobbe, og vi anerkjenner fullt ut fra regjeringens side at det er mange som sliter med å betale reg-

ningene sine nettopp fordi vi har hatt og har en periode der økonomien har vært krevende for veldig mange.

Jeg er opptatt av at vi prater ærlig om hva som er problemet og ikke prøver å tegne noe glansbilde. Jeg er glad for at sysselsettingsandelen er høy blant unge, og at flere vil inn i arbeidsmarkedet er bra. Min og regjeringens store bekymring er dem som verken er i utdanning eller i arbeid. Det er derfor vi setter inn mest ressurser og tiltak der. Det er arbeidskraft vi trenger, og det er sløsing med ressurser at de ikke er i arbeid.

Jeg har ingen tall som viser at det er vanskeligere å få jobb som nyutdannet nå. Vi vet at mange som er nyutdannet og ikke har praksis og erfaring, strever en stund, men vi ser også at de som er utdannet, er ledige i en kortere periode.

Amalie Gunnufsen (H) [16:04:28]: Det man vel ser, er i hvert fall noen indikasjoner på at det kan være færre innstegsjobber. Det skjer noe i arbeidsmarkedet nå. Som statsråden selv peker på, er noe knyttet til konjunkturer, og det gir kanskje geografisk konsentrasjon. Det som er knyttet til industrien langs kysten, er en mer utbredt utfordring på Sør-Vestlandet. Man ser også fra finn.nos egne tall at det er flere som søker på færre jobber, samtidig som vi vet at både bedrifter og kommuner skriker etter mer arbeidskraft.

Jeg ser fram til å jobbe videre med dette. Jeg vil si at både unge som har falt utenfor, og unge som ønsker å jobbe og får avslag på avslag, og som på den måten får lavere selvtillit, er en utfordring som jeg håper vi kan snakke mer om i månedene som kommer.

Statsråd Kjersti Stenseng [16:05:31]: Jeg er helt enig med representanten Gunnufsen. Det er en sløsing med ressurser at unge som vil og kan jobbe, ikke får muligheten til å jobbe. Derfor tenker jeg at ungdomsløftet først og fremst skal favne om dem som står litt lenger unna, som ikke er i aktivitet, og som kanskje ikke har fullført videregående opplæring og har den utdannelsen som kreves i mange jobber.

Vi må også senke terskelen og finne flere veier inn. Derfor har vi sagt at vi må ha en mer praktisk skole, gi folk arbeidserfaring og møter med arbeidslivet på et tidligere tidspunkt, slik at alle dem som ikke nødvendigvis har en lang formell utdanning, men som er dyktige arbeidsfolk, får muligheten til å få praksis, få erfaring og komme inn i et arbeidsliv som roper etter arbeidskraft, og klare å matche dem som står på utsiden og det arbeidskraftsbehovet som er. Det ser jeg også fram til at vi skal både jobbe med og diskutere i tiden som kommer.

Spørsmål 16

Liv Gustavsen (FrP) [16:06:39]: «I noen barnevernsinstitusjoner er det avdekket alvorlige spørsmål om manglende innsyn og oppfølging, uklare ansvarlinjer og en saksbehandling som ble raskt lukket uten at den ble tilstrekkelig belyst. På grunn av dette skaper saken fortsatt uro da det savnes svar.

Har barnevernet og departementet faktisk lært noe av dette, kan statsråden redegjøre for hvilke konkrete forbedringer som er gjort eller igangsatt, både når det gjelder innsyn, ansvarlinjer og kvalitet i saksbehandling, og hvordan statsråden vil sikre at lignende svikt ikke skjer igjen?»

Dette gjelder altså Shada-saken.

Statsråd Lene Vågslid [16:07:24]: Ut frå spørsmålet som var sendt inn, var det ikkje heilt klart kva sak representanten no refererer til. Men la det vere heilt klart: Når det blir avdekt svikt i barnevernet, er det svært alvorleg. Om systemet ikkje fungerer og kvaliteten i tilbudet ikkje held mål, er det barna som betaler prisen for det. Det er uakseptabelt, og det er ansvaret vårt å rette opp når det skjer. Regjeringa har difor styrkt arbeidet med kontroll, kvalitet og tilsyn med institusjonsbarnevernet.

For det første er det Bufetat som har ansvaret for institusjonstilbodet, og for å styrkje deira kontroll og styring av institusjonstilbodet er det stilt tydelege krav til internkontroll, dokumentasjon og rapportering.

For det andre handlar det om kvaliteten i institusjonstilbodet. Arbeidarparti-regjeringa har sett i gang eit omfattande kvalitetsløft i institusjonsbarnevernet. Kvalitetsløftet omfattar bl.a. ei heilt ny retning for institusjonsbarnevernet, som Stortinget har slutta seg til, med meir vekt på fleksible institusjonar som i større grad skal tilpasse seg endringar i barnas behov. Dette vil bl.a. leggje til rette for at barn kan vere meir i ro og sleppe å flytte meir enn nødvendig. Me stiller òg tydelege krav til kvalitet og barns rett til medverking, og me gjennomfører kompetansehevande tiltak for tilsette. Me jobbar òg med å styrkje kontrollen med bruken av inngrep og tvang, slik at rettane til barna blir varetekne på ein god måte.

For det tredje gjeld det tilsynet med institusjonane. Statens helsetilsyn har det overordna ansvaret for tilsynet med Bufetat og barnevernsinstitusjonane, og statsforvaltaren utøver tilsynet. Tilsynet omfattar bl.a. å kontrollere at institusjonane gjev det enkelte barn forsvarleg omsorg og behandling. Statsforvaltaren skal vere oppmerksom på alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettsikkerheit.

Tilsyn er veldig viktig for å ivareta rettsikkerheita til det enkelte barnet og for å sjå til at barn på institusjon er

trygge og får forsvarleg omsorg og behandling. Det er stilt tydelege krav og forventingar til tilsynet, og målet er at avvik skal avdekkjast tidlegare og følgjast opp raskare.

Barnevernsinstitusjonane skal vere trygge. Alle barn skal følgjast godt opp og få forsvarleg omsorg, beskyttelse og støtte. Dei skal behandlast omsynsfullt og med respekt for sin personlege integritet, og rettsikkerheita deira skal ivaretakast. Me gjer det me kan for å sikre kvaliteten i institusjonstilbodet, og eg er glad for at eit samla storting stilte seg bak regjeringa sitt kvalitetsløfte i juni.

Liv Gustavsen (FrP) [16:10:27]: Jeg beklager at statsråden ikke visste hvilken sak jeg viste til, men det var det faktisk sekretariatet som fjernet.

Når det nå er kjent, siden jeg nevnte det i innledningen: Shada-saken er en eldre sak med et verst tenkelig utfall. Det har skapt stor uro i offentligheten i flere år fordi saksbehandlingen fortsatt framstår som uklar, med manglende åpenhet og svake ansvarlinjer. Det er pekt på utilstrekkelig oppfølging og en saksbehandling som ikke holdt nødvendig kvalitet. Saken etterlater seg fremdeles ubesvarte spørsmål, og den skaper bekymring og svekker tilliten til tjenesten.

Jeg vil derfor spørre statsråden: Hva har departementet faktisk gjort i denne saken? Hvilke konkrete tiltak er gjennomført for å sikre bedre innsyn og tydelig ansvar? Og hvordan skal statsråden garantere at en slik svikt ikke skjer igjen?

Statsråd Lene Vågslid [16:11:31]: Det er djupt tragisk når eit barn eller ein ungdom dør mens dei er under omsorga til barnevernet. Eg tenkjer fyrst og fremst på dei som står igjen etter ein slik situasjon, på familiane, på vener – og på tilsette som òg har gjort sitt aller beste i ein vanskeleg situasjon.

Helsetilsynet gjekk i 2023 gjennom sakene til åtte barn som døydde i perioden 2018–2023. Den rapporten har gjeve oss viktige læringspunkt, og me tek dei på aller største alvor. Me har følgd opp med konkrete tiltak for å hindre dødsfall og andre alvorlege hendingar i institusjonane, og eg kan nemne eitt av dei – eg ser eg ikkje rekk så mykje meir.

Me har innført ei tydeleg plikt frå 1. januar for kommunar og institusjonar til å varsle statsforvaltaren om eit barn i barnevernet si omsorg blir utsett for livstrugande hendingar, seksuelle overgrep eller i verste fall dør. Dette gjev betre oversikt og raskare reaksjon, og er ein viktig del av kvalitetsløftet i barnevernet.

Liv Gustavsen (FrP) [16:12:40]: Jeg er veldig glad for å høre det statsråden sier, for det viser at de tar dette på alvor. Det er veldig viktig, for det er, som statsråden sier, flere som sitter igjen med mange ubesvarte spørsmål, og det er grunnen til at saken kommer opp.

Shada-saken har vært et alvorlig varsku, og jeg forventer at læringen av denne saken blir tatt inn i videre arbeid, og at man sjekker for akkurat det som statsråden påpekte, at statsforvalteren skal inn, og at tilsyn er viktig. Det var jo det som manglet i denne saken.

Jeg takker for svaret. Men jeg håper det kanskje fortsatt er en mulighet for at man kan gi de pårørende og de rundt et tydelig svar og mer innsikt i saken og hva som skjedde, for det er fortsatt åpent, og det vil fortsatt være spørsmål der ute om det.

Statsråd Lene Vågslid [16:13:45]: Eg har òg behov for å seie at rapportane frå Helsetilsynet er opne og ofentleg tilgjengelege for alle som vil lese dei. Me har òg etablert ei nasjonal eining for undersøking av svikt mot barn, forkorta til NUBA. Ho skal undersøkje dei mest alvorlege sakene, òg når dei skjer mens barnevernet har omsorg for barna, og her er målet å avdekkje svikt, lære raskt og sikre at det ikkje skjer igjen.

I den nye innretninga for institusjonsbarnevernet legg me òg særleg vekt på betre samarbeid mellom barnevernet og helsetenestene. Me veit jo at mange av dei ungane me har ansvaret for i barnevernsinstitusjonane, har samansette behov. Me veit òg at det er stort behov for helsehjelp. Det me no gjer i kvalitetsløftet, vil ha stor betydning for at ungane får betre behandling. Me veit òg at det er avgjerande at tenestene jobbar tettare og meir heilskapleg.

Spørsmål 17

Erlend Larsen (H) [16:15:02]: «Jeg viser til Dokument 3:13 (2024–2025) Riksrevisjonens undersøkning om reduksjon av klimagassutslipp fra jordbruket. Der konkluderes det med at det ikke er noen ingen tegn til at det vil være mulig å oppnå anselige utslippsreduksjoner fra jordbruket innen 2030, at Landbruks- og matdepartementet ikke har tatt nok ansvar for å innfri målene i klimaavtalen, og at dagens virkemidler i liten grad bidrar.

Vil statsråden ta grep for å snu de begredelige resultatene vi har sett under Støre-regjeringen?»

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:15:39]: Jeg takker for spørsmålet. Riksrevisjonen har gjort et grundig arbeid på et tema som er viktig for både meg og regjeringen. Rapporten vil være nyttig i det videre arbeidet med å redusere klimagassutslippene fra jordbruket.

Representanten Larsen viser til at Riksrevisjonen konkluderer med at det ikke er tegn til at det vil være mulig å oppnå anselige utslippsreduksjoner fra jordbruket innen 2030, at Landbruks- og matdepartementet ikke har tatt nok ansvar for å innfri målene i klimaavta-

len, og at dagens virkemidler i liten grad bidrar til å nå målene.

Intensjonsavtalen om klima, også kalt klimaavtalen, ble inngått mellom regjeringen Solberg og organisasjonene i jordbruket i juni 2019. Målet for avtalen er en samlet netto utslippsreduksjon på 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i perioden 2021–2030. Høsten 2026 kommer det en mer omfattende rapportering om framdriften i klimaavtalen, med en rapportering for årene 2021–2024. Først da vil vi få et mer dekkende grunnlag for å vurdere hvordan vi ligger an til å nå målene i avtalen. Det ligger til grunn for klimaavtalen med jordbruket at de største utslippskuttene vil komme mot slutten av perioden. Det henger sammen med at utslippene fra jordbruket i all hovedsak stammer fra biologiske prosesser. Det er bred enighet om at utslipp fra biologiske prosesser ikke kan fjernes fullstendig, men at det også tar tid å utvikle treffsikre virkemidler for å få ned disse utslippene.

Siden 1990 er klimagassutslippene fra jordbruket redusert med 10,4 pst. I samme periode har befolkningen i Norge økt med 32 pst. Flere folk betyr jo økt behov for mat og dermed behov for økt matproduksjon. Produksjonsvolumet på sluttproduksjon i norsk jordbruk har også økt i samme periode. Med det som måleparameter har utslippene per produsert enhet med andre ord gått ned. Det er viktig at det arbeidet fortsetter, med å redusere både de totale utslippene og utslippene per produsert enhet.

Blant annet vil jeg trekke fram avsarbeidet for å få dyr som klarer å ta opp før godt og gir minst mulig utslipp – dyrehelse er viktig – samt gjødselhåndtering. I tillegg vil jeg framheve det arbeidet som er gjort med loven om redusert matsvinn, som er vedtatt i denne salen, som vi er godt i gang med å utvikle forskrifter til.

Men til slutt vil jeg påpeke, og det er viktig, at Riksrevisjonen også hadde en annen grundig undersøkelse i 2023, der Landbruks- og matdepartementet fikk kritikk for ikke å ha tilstrekkelige virkemidler for selvforsyning og beredskap, og det er innebygde målkonflikter i dette temaet.

Erlend Larsen (H) [16:18:45]: Takk for svaret. Det er interessant å høre svaret, og en viktig grunn til at vi i det hele tatt tar opp spørsmålet, er selvfølgelig å løfte tematikken og få litt mer oppmerksomhet rundt betydningen av dette.

Rapporten sier at dagens virkemidler og tiltak bare i liten grad bidrar til å nå klimamålene, så mitt spørsmål er da: Hvilke tiltak vil landbruksministeren sette inn for å nå målene i klimaavtalen?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:19:12]: Jeg nevnte et tema i stad, eksempelet avl. Vi ligger langt

framme i Norge når det gjelder avl, og man ser at man kan avle på dyr som har høyt fôropptak og lave utslipp som egenskap. Det gjøres det bl.a. i Norge på melkeku, gjennom Geno, som er en forsknings- og utviklingsorganisasjon med veldig høyt faglig nivå på sitt arbeid. Det er et eksempel.

Vi vil fortsatt ha behov for å utvikle enda bedre førkvalitet. Nå har fiskeriministeren og jeg akkurat mottatt en rapport fra en ekspertgruppe som har jobbet med bærekraftig før. Der kommer det innspill som er veldig viktige for oss inn mot det videre arbeidet og de kommende jordbruksforhandlingene. Det handler om hvordan vi kan øke førproduksjonen på egne ressurser og også øke kvaliteten, sånn at vi blir bedre selvforsynt, og samtidig gjøre det på en måte som er effektiv og smart for dyreholdet vårt.

Erlend Larsen (H) [16:20:14]: Jeg er kjent med det siste statsråden nevnte, og det er veldig interessant. Jeg håper vi kan få noe positivt ut av det også.

Mitt neste tema innenfor samme område er at rapporten sier at reduksjonen i matsvinn så langt ikke har vært tilstrekkelig, og at Stortinget flere ganger har etterlyst sterkere virkemidler når det gjelder matsvinn. Regjeringen har latt bevilgningene til Matsentralen og Geitmyra stå i ro, noe som kunne bidratt til mindre matsvinn – nå økte det vel litt i kompromisset, men like fullt har f.eks. Matsentralen stått i ro over flere år. Mitt spørsmål til statsråden er da: Hvilke tiltak vil statsråden sette inn for å få ned matsvinnet?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [16:20:57]: Ja, her er representanten inne på et veldig viktig tema, så jeg er glad for at han også stiller spørsmål om det. Matsentralene var blant dem vi skjermet for kutt. Jeg vet at representanten Larsen også er opptatt av bl.a. forsvar, og i dette budsjettet har vi gjort mange små og store prioriteringer for å få regnestykket til å gå opp til slutt. På mitt område var det kutt på mange mindre og mellomstore poster, men vi kuttet ikke til matsentralene, samtidig som matsentralene nå får 5 mill. kr ekstra i nysalderingen som skal vedtas i denne salen.

Jeg vil si at framfor oss ligger det et viktig arbeid med oppfølgingen av den loven som er vedtatt her i salen. Forskriftssiden er ikke slutført ennå, men det skal jeg ta ansvar for og jobbe hardt videre med, for jeg har veldig stor tro på det gode arbeidet bransjen gjør. Vi ser bl.a. at butikkene har blitt enda flinkere til å tilby matvarer til reduserte priser. Det er bra for miljøet, og det er bra for forbrukeren. God mat skal i magen, ikke i søpla.

Presidenten [16:21:56]: Det var ei god avslutning på dagens spørjetime.

Sak nr. 2 er dermed avslutta.

Sak nr. 3 [16:22:03]

Referat

Presidenten [16:22:04]: Det ligg ikkje føre noko referat. Dermed er dagens kart behandla ferdig. Ber nokon om ordet før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 16.23.

